

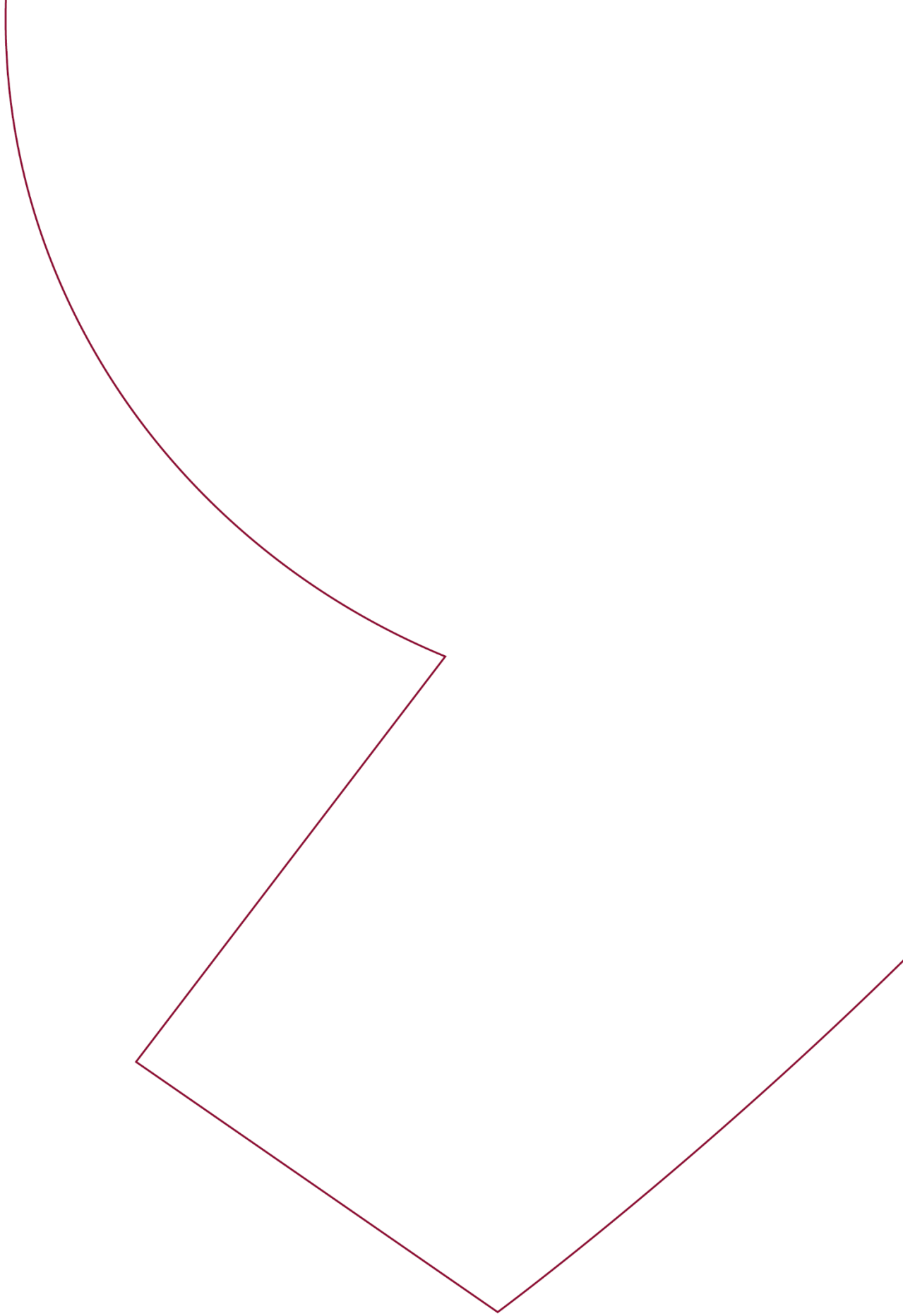
BEOORDELINGSRAPPORT

Uitgebreide opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding

**Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs
van de tweede graad in Godsdienst
deeltijd/duaal**

Driestar hogeschool - educatief



BEOORDELINGSRAPPORT

Uitgebreide opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding

**Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs
van de tweede graad in Godsdienst
deeltijd/duaal**

Driestar hogeschool - educatief

CROHO nr. 35441

Hobéon Certificering & Accreditatie

Datum

28 maart 2024

Auditpanel

Drs. R.B. van der Herberg

Drs. J.F. van Meegen

Prof. dr. C. Bakker

M. Viereck

Secretaris

G.C. Versluis

INHOUDSOPGAVE

1.	BASISGEGEVENS	1
2.	SAMENVATTING	2
3.	INLEIDING	7
4.	OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN	9
5.	ALGEMEEN EINDOORDEEL	37
6.	AANBEVELINGEN	38
BIJLAGE I	Scoretabel	39
BIJLAGE II	Programma, werkwijze en beslisregels	40
BIJLAGE III	Lijst geraadpleegde documenten	43
BIJLAGE IV	Panelsamenstelling	44

1. BASISGEGEVENS

NAAM INSTELLING	Driestar educatief
status instelling	Bekostigd
resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	n.v.t.
NAAM OPLEIDING (zoals in croho)	Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Godsdienst
registratienummer croho	35441
domein/sector croho	Pedagogisch hoger onderwijs
oriëntatie opleiding	Hbo
niveau opleiding	Bachelor
graad en titel	Bachelor of Education
aantal studiepunten	240 EC
afstudeerrichtingen	<ul style="list-style-type: none">▪ Algemeen vormende onderwijs▪ Beroepsgericht onderwijs
locatie	Gouda
varianten	<ul style="list-style-type: none">▪ Deeltijd▪ Duaal (Opleiden in de School, OidS),
joint programme	n.v.t.
onderwijstaal	Nederlands
datum audit / opleidingsbeoordeling	14 februari 2024

2. SAMENVATTING

De opleidingen tot leraar voortgezet onderwijs (Ivo) van Driestar Hogeschool leiden studenten op tot tweedegraads leraar. De Ivo is bezig met belangrijke onderwijskundige veranderingen. Onderstaand rapport betreft alleen de tweedegraads lerarenopleiding Godsdienst die onderdeel is van de Ivo. Driestar biedt deze opleiding aan in de varianten deeltijd en duaal. De laatstgenoemde variant in de vorm van Opleiden in de School (OidS).

Onderwerp 1. Beoogde leerresultaten

De tweedegraads lerarenopleiding Godsdienst van Driestar baseert zich aantoonbaar op de landelijke bekwaamheidseisen en de generieke en vakspecifieke kennisbases. In de uitwerking van de bekwaamheidseisen is aantoonbaar een koppeling gemaakt met de Dublin Descriptoren en het NLQF¹ niveau 6. De opleiding heeft over de vereisten regelmatig contact met vakgenoten en het werkveld. Dit gebeurt o.a. in overleggen met de vakgenoten in het Algemeen Directeurenoverleg Educatieve Faculteiten (ADEF), in 10voordeleraar-verband, in het landelijk overleg generiek tweedegraads lerarenopleidingen en het landelijk overleg Theologieopleidingen en met het werkveld in overleggen met de vier partnerschappen voor samen opleiden, met werkveldvertegenwoordigers in de resonansgroep en via afstemming met directeuren van de scholen. Het auditteam is positief over de goede afstemming met het christelijk scholenveld.

De opleiding heeft een specifieke connectie met het Centrum voor Godsdienstonderwijs (CGO) die indertijd als oprichter van de opleiding de opleiding steunt en stimuleert. CGO levert een aantal vakdocenten voor de opleiding en verzorgt gedeeltelijk ondersteuning in de roostering en secretariaat van de opleiding.

Driestar geeft haar opleidingen een duidelijke eigen inkleuring/profilering, te weten: een bijdrage leveren aan goed en inspirerend christelijk onderwijs. In het eigen beroepsprofiel voor de christelijke leraar zijn de bekwaamheidseisen, de kennisbases en de essenties van het christelijk leraarschap verwerkt.

Er is in de opleiding ook expliciet aandacht voor het werken in een internationale en interculturele context en voor het ontwikkelen van onderzoeksvaardigheden en een onderzoekende houding.

Het auditteam komt op grond van bovenstaande punten tot het oordeel 'voldoet' van standaard 1 voor de deeltijd- en de duale/Opleiden in de School (OidS)-variant van de opleiding.

Onderwerp 2. Programma

Het programma is sterk op de beroepspraktijk gericht. Dit zorgt ervoor dat de studenten de beoogde beroepsvaardigheden kunnen ontwikkelen. In alle studiejaren lopen de studenten stage of werken zij op hun eigen werkplek, voeren ze opdrachten uit vanuit het generieke en opleidings specifieke programma en verzorgen ze (godsdiens)tlessen.

Op de opleiding zelf komt het ontwikkelen van (vak)didactische en pedagogische beroepsvaardigheden aan bod in de verschillende modules en de opdrachten die de studenten daarbij krijgen. Het verbinden van vakinhoud en vakdidactiek komt expliciet aan bod in de modules 'Werkplaats'. In de werkplaatsbijeenkomsten vindt ook intervisie plaats en leren de studenten met en van elkaar. Het herziene lesvoorbereidingsformulier ondersteunt de studenten bij een goede voorbereiding van en bij de terugblik op de gegeven les.

De opleiding zorgt er met het programma aantoonbaar voor dat de studenten de beoogde leerresultaten – de drie bekwaamheden - en de beoogde kennis uit de generieke en opleidings specifieke kennisbasis kunnen verwerven. Dat blijkt uit het 'Raamwerkcurriculum generiek Ivo 2023-2024' en 'Raamwerkcurriculum godsdienst'. Het eigen beroepsprofiel is

¹ NLQF: Nederlands Kwalificatie Raamwerk (Qualification Framework)

duidelijk terug te vinden in het werken aan beroepstaken, het ontwikkelen van een professionele identiteit en het opdoen van kennis. De Ivo/de opleiding besteedt veel aandacht aan het ontwikkelen van een kritisch-reflectieve en onderzoekende houding. Er is in het generieke en opleidings specifieke programma voldoende aandacht voor het opdoen van internationale en interculturele ervaringen. De studenten zijn zeer te spreken over het programma, over de diepgang, de kennis en de opdrachten die ze moeten uitvoeren.

De opleiding heeft een duidelijke visie op het opleiden, die is vastgelegd in het 'Opleidingsplan 2023-2024'. De vijf pijlers die hieraan ten grondslag liggen – persoonsgericht, vraaggericht, beroepsgericht, gericht op het bevorderen van eigenaarschap en congruentieren – zijn duidelijk terug te zien in de vormgeving van het programma. Met name het belang dat de opleiding hecht aan de persoonsvorming van de student als professional ziet het auditteam op een mooie manier terug in het programma. Dit sluit aan bij het eigen beroepsprofiel en de professionele identiteit: de zijnslaag 'ik ben'. Het didactisch concept en de werkvormen ondersteunen het leerproces dat van docentgestuurd naar studentgestuurd verloopt. De opleiding zorgt voor een studeerbaar programma. De studenten zijn tevreden over de studielast, zij het dat de duale/OidS studenten wel momenten van piekbelasting ervaren. De opleiding evalueert de studeerbaarheid en studielast en past op basis hiervan het programma aan.

De opleiding hanteert voor de toelating de wettelijke vereisten en zorgt voor een zorgvuldige intakeprocedure. De opleiding biedt elke student een route op maat aan de hand van een zogenoemde routekaart. Hiermee zorgt de opleiding voor aansluiting tussen de kwalificaties van de instromende studenten en de opleiding.

Het auditteam is op grond van bovenstaande positieve bevindingen van oordeel dat de opleiding voldoet aan de vereisten van de standaarden 2 (programma-oriëntatie), 3 (programma-inhoud), 4 (programma-leeromgeving) en 5 (instroom en aansluiting) voor de deeltijd- en duale variant van de opleiding.

Onderwerp 3. Personeel

De opleiding wordt verzorgd door (vak)inhoudelijk, (vak)didactisch en pedagogisch deskundige en nauw bij de studenten betrokken docenten. Die grote betrokkenheid vindt het auditteam heel krachtig. Een groot deel van de docenten is tevens als leraar nog werkzaam of werkzaam geweest in het voortgezet onderwijs. De studenten waarderen hun docenten in hoge mate. De manager Ivo en de studieleider van de opleiding zorgen voor de afstemming tussen Driestar en CGO, waar de vakdocenten in dienst zijn. De studieleider zorgt voor verbinding tussen (de werkzaamheden van) de docenten in de beide teams (generiek en vakspecifiek) en voor opvolging van gemaakte afspraken, bijvoorbeeld over de opzet/inrichting van de moduleboeken en de studiegids en over professionalisering. Het auditteam stelt vast dat de aansturing van het generieke en vakinhoudelijke team verschilt. Het auditteam vindt het wezenlijk dat de beide docententeams steeds verder naar elkaar toegroeien in het verzorgen van kwalitatief goed onderwijs op basis van dezelfde uitgangspunten; onderwijs waar Driestar als eigenaar en aanbieder van de opleiding voor verantwoordelijk is.

Er is voldoende aandacht voor individuele en gezamenlijke professionalisering. Daarvan trof het auditteam mooie voorbeelden aan zoals het door alle docenten behalen van Basiskwalificatie Examinering (BKE) en de huidige scholing in vakdidactiek en onderzoeksbegeleiding. Dat geldt ook voor de schoolopleiders en werkplekbegeleiders die allemaal een scholing bij Driestar hebben gevolgd en hun deskundigheid moeten bijhouden.

Werkdruk krijgt voldoende aandacht, o.a. in de functioneringsgesprekken.

Het auditteam is positief over de kwaliteit van de docenten en komt met in achtname van het punt dat de twee docententeams nog verder naar elkaar toe moeten groeien tot het oordeel 'voldoet' voor standaard 6.

Onderwerp 4. Voorzieningen

De huisvesting en de verschillende voorzieningen, zoals de mediatheek, de catering, de afdeling studentzaken en de automatisering zijn toereikend voor de realisatie van het programma. De locatie beschikt over adequaat ingerichte ruimtes die voldoen aan de behoeftes van de studenten. Dit vinden de studenten zelf ook; zij waarderen de voorzieningen van Driestar als prettig.

De opleiding organiseert de begeleiding van de deeltijd- en de duale/OidS-studenten op twee verschillende bij de varianten passende manieren. Het is duidelijk wie hiervoor verantwoordelijk zijn. De vraaggestudeerde insteek sluit aan bij de doelgroep van de veelal wat oudere studenten. Uit de evaluaties en het studentenhoofdstuk blijkt dat de studenten zeer tevreden zijn over de studiebegeleiding en over de bereikbaarheid van de docenten.

De opleiding heeft haar informatievoorziening op een adequate manier vormgegeven. Studenten hebben via de verschillende bronnen toegang tot alle benodigde informatie. Aan het nog beter inzichtelijk maken van de informatie op het informatieplatform/intranet EduWeb en aan het centreren van de informatie op Osiris wordt in 2024-2025 gewerkt.

De informatievoorziening over roostering en het vakinhoudelijk programma vanuit CGO verloopt naar wens van de studenten. Het informeren via twee kanalen vraagt aandacht volgens de studenten.

Het auditteam komt op grond van bovenstaande positieve bevindingen tot het oordeel 'voldoet' voor de standaarden 7 (huisvesting en materiële voorzieningen) en 8 (studiebegeleiding en informatievoorziening) voor de deeltijd- en de duale variant van de opleiding.

Onderwerp 5. Kwaliteitszorg

De opleiding bewaakt haar kwaliteit op een adequate wijze en betreft daar op diverse manieren de verschillende gremia – studenten, docenten, werkveldvertegenwoordigers, alumni en examencommissie - bij. Er is inmiddels aandacht voor het systematisch uitvoeren van evaluaties van alle modules volgens de systematiek van Driestar. Het 'goede gesprek' wordt gevoerd over de gewenste kwaliteit.

De opleiding neemt aantoonbaar verbetermaatregelen op basis van uitkomsten van evaluaties en gesprekken, ook in Ivo-verband. Het auditteam trof daarvan mooie voorbeelden aan, zoals het kiezen van een andere invulling van het eindwerk, het werken met twee beoordelaars/met vierogen bij het bekijken van het eindwerk, het houden van kalibratiebijeenkomsten over de begeleiding en beoordeling van de nieuwe eindwerken, het zorgen voor samenhang tussen vakinhoud en vakdidactiek in de modules 'Werkplaats' en het laten volgen van een BKE-training door alle docenten.

Het auditteam is op grond van bovenstaande van oordeel dat de deeltijd- en duale variant van de opleiding voldoen aan de vereisten van de standaard 9.

Onderwerp 6. Toetsing

De opleiding baseert haar systeem van toetsing op het toetsbeleid van de hogeschool. Er is een duidelijk toetsprotocol, er zijn toetsmatrijzen opgesteld en voor de generieke toetsen zijn er beoordelingsformulieren met rubrics. Uit de studiegids en de moduleboeken wordt voor alle betrokkenen duidelijk waaraan de studenten moeten voldoen. De toetsen die het auditteam heeft gezien, zijn passend bij hetgeen de opleiding van de studenten verwacht. Het nieuwe eindwerk voor het afstuderen – het vakdidactisch eindwerk onderzoekend vermogen - zorgt voor het leggen van een verbinding tussen het generieke en het vakmatige perspectief van het beroep. Met dit eindwerk en het portfolio-assessment kunnen de opleidingen de realisatie van de beoogde bekwaamheden op een adequate manier toetsen.

Het is een sterk punt dat alle examinatoren en ook de schoolopleiders nu BKE-gecertificeerd moeten zijn.

De studenten zijn tevreden over de aansluiting van de toetsen op de inhoud en over de duidelijkheid wat ze moeten doen voor de toets, maar ze geven wel aan dat ze niet altijd goed kunnen volgen waarom ze een bepaald cijfer hebben gekregen. Ze ontvangen niet altijd een beoordelingsformulier bij de toetsen. Het auditteam dat ook zelf naar uitgevoerde beoordelingen heeft gekeken, vindt de navolgbaarheid van de gegeven oordelen een belangrijk aandachtspunt. Daarnaast liep de mate van uitgebreidheid van de feedback en de kwaliteit ervan sterk uiteen.

De examencommissie en de toetsexpertcommissie vervullen hun borgende en zorgende rol en hebben een duidelijke onderzoeksagenda. Het is belangrijk dat de examen- en toetsexpertcommissie ervoor zorgen dat alle instrumenten die nu zijn ontwikkeld door alle betrokkenen op de gewenste wijze worden gehanteerd. Het auditteam heeft geconstateerd dat de vaktoetsen aandacht vereisen. Door capaciteitsproblemen bij de toetsexpertcommissie heeft alleen nog maar screening van generieke toetsen van de Ivo plaatsgevonden. Het auditteam vindt het tempo waarin er naar de vaktoetsen zal worden gekeken – startend vanaf 2024-2025 en doorgaand in de jaren daarna - te traag; mede met het oog op het feit dat het gaat om toetsen van ongeveer de helft van het opleidingsprogramma en vanwege signalen die er zijn binnengekomen bij de commissies over onduidelijkheden in de vaktoetsen. Dit moeten de examen- en toetsexpertcommissie samen met de docenten veel sneller dan nu gepland oppakken.

Het auditteam komt vanwege de urgentie van het actiepunt met betrekking tot de vaktoetsen tot het oordeel 'voldoet ten dele' voor de deeltijd- en duale variant van de opleiding.

Onderwerp 7. Gerealiseerde leerresultaten

Het auditteam is van oordeel dat de studenten in de eindwerken *de Beknopte geannoteerde bibliografie (BGB)* en *het portfolio* en in de tussentijdse werken *Ethiek* en *vakdidactiek* hebben aangetoond dat zij kunnen denken en handelen op het niveau van een startbekwaam tweedegraads leraar Godsdienst. De verkenningsvragen in de BGB vond het auditteam passend bij een leraar Godsdienst. De uitwerking van de verkenning op basis van de vijf onderzochte bronnen (boeken, artikelen en documenten), de korte beschrijving van de inhoud (annotatie) en de becommentariëring van de kwaliteit, was van voldoende niveau. Uit de bewijzen in de portfolio's blijkt dat de studenten beschikken over de vereiste bekwaamheden van de leraar en christelijk leraarschap. Het expliciet(er) refereren aan de bekwaamheden behoeft nog aandacht. Ook uit de overige bestudeerde werkstukken voor vakdidactiek en Ethiek blijkt dat de studenten, met één uitzondering, hebben voldaan aan de vereisten. Een meer gedegen bronnenonderzoek verdient hierbij aanbeveling.

Dat de studenten het beoogde niveau hebben gerealiseerd, blijkt ook uit de tevredenheid van het werkveld.

Het auditteam komt op grond van bovenstaande bevindingen tot het oordeel 'voldoet' voor standaard 11 voor de deeltijd- en duale variant van de opleiding.

Algemene conclusie:

De (vak)inhoudelijke, (vak)didactische en pedagogisch deskundige en nauw bij de studenten betrokken docenten, zorgen voor een sterk op de beroepspraktijk van de leraar Godsdienst gericht programma. De grote betrokkenheid van de docenten vindt het auditteam heel krachtig. Het eigen beroepsprofiel voor de christelijke leraar waarin veel aandacht is voor de professionele en persoonlijke identiteit - 'het ik' - ziet het auditteam door het hele programma duidelijk terug. De studenten zijn zeer tevreden over de opleiding en over hun docenten.

Het auditteam beoordeelde de standaarden 1 tot en met 9 en standaard 11 met een 'voldoet', maar kwam voor standaard 10 tot een 'voldoet ten dele', omdat er nog verbeterlagen gemaakt

moeten worden op het gebied van de toetsing van het vakspecifieke programma voor Godsdienst. Het eindoordeel luidt daarom 'positief onder voorwaarden'.

Voorwaarde:

- De examen- en toetsexpertcommissie moeten op korte termijn naar de vaktoetsen van het vakinhoudelijke gedeelte kijken en samen met de betreffende docenten werken aan verbetermaatregelen in de toetsing. De eigen planning die de examen- en de toetsexpertcommissie daarvoor in gedachten hebben, vindt het auditteam gezien het belang van deze te nemen actie te ruim. Het auditteam pleit ervoor dat de screening en aanpassingen in komend cursusjaar 2024-2025 al worden uitgevoerd en afgerond.

Na instemming van de panelleden is dit rapport vastgesteld door de voorzitter op 28 maart 2024.

3. INLEIDING

Hogeschool Driestar educatief

De tweedegraads lerarenopleiding Godsdienst wordt aangeboden door Driestar hogeschool. Driestar hogeschool is onderdeel van Driestar educatief, dat naast de hogeschool ook onderwijsadvies, leerlingenzorg en jeugdhulp aanbiedt voor middelbaar beroepsonderwijs, (speciaal) voortgezet en primair onderwijs onder de naam 'Driestar onderwijsadvies'.

Driestar biedt binnen de lerarenopleidingen voortgezet onderwijs (lvo) zeven tweedegraads lerarenopleidingen. Naast de tweedegraads lerarenopleiding Godsdienst zijn dat de tweedegraads lerarenopleidingen Nederlands, Engels, Duits, Economie, Geschiedenis en Wiskunde. Deze opleidingen zijn op 11 november 2021 gevisiteerd. Vanwege het feit dat de tweedegraads lerarenopleiding Godsdienst in een andere visitatiegroep was ingedeeld, heeft de visitatie bij deze opleiding op een later tijdstip plaatsgevonden, door deels eenzelfde panel als in 2021.

Naast de tweedegraads lerarenopleidingen bestaat het opleidingsaanbod uit de pabo, de opleiding hbo-pedagogiek, drie hbo-masters², diverse post-hbo-opleidingen en de Associate degree-opleiding Pedagogisch Educatief Professional. Driestar educatief kent sinds 2016-2017 eveneens een onderzoekscentrum Christelijk Leraarschap waar docenten en onderwijsadviseurs participeren in praktijkgericht onderzoek. De onderzoeksprojecten zijn ondergebracht in vier themagebieden die ieder een eigen lector als supervisor hebben: Persoonsvorming, Schoolvak & didactiek, Inclusieve klassen en Godsdienstig vormingsonderwijs.

Lerarenopleidingen voortgezet onderwijs (lvo)

De lvo leidt studenten op voor twee werkcontexten: het algemeen vormend onderwijs (avo) en het beroepsgericht onderwijs (bo). Studenten kunnen verschillende routes volgen:

- Deeltijd (4 jaar);
- Duaal, in de vorm van Opleiden in de School (OidS) (4 jaar);
- Een route via de zij-instroomregeling (2 jaar)³ van het ministerie van OCW;

De studentenpopulatie van de tweedegraads lerarenopleidingen, dus ook Godsdienst, bestaat voor het grootste deel uit deeltijdstudenten (80 %) en voor een kleiner deel uit duale studenten (20 %). Van de deeltijdstudenten is een aantal al werkzaam in het onderwijs, anderen volgen deze studie naast hun niet-lesgevende baan. Een deel van de studenten volgt de opleiding leraar Godsdienst naast een andere tweedegraads lerarenopleiding van LVO of daarna.

Samenwerkingen

De lvo heeft vier partnerschappen voor samen opleiden en professionaliseren waarmee hij nauw samenwerkt. De studenten die kiezen voor het volgen van een duale route (Opleiden in de School, OidS) worden geplaatst op een van de scholen van deze partners. Dit zijn:

1. Reformatorische Academische Opleidingsschool (RAOS). Dit is een samenwerkingsverband met zeven christelijke en reformatorische vo-scholen.
2. Zeeuwse Academische Opleidingsschool (ZAOS). Dit samenwerkingsverband vormt Driestar met alle scholen voor vo en mbo in Zeeland.
3. Hoornbeeck Driestar Opleidingsschool (Hodos). Dit is een samenwerkingsverband met zes locaties van het Hoornbeeck College.
4. Christelijke Opleidingsschool (COS). Dit is een samenwerkingsverband dat Driestar sinds 2022 samen met zeven scholen voor voortgezet onderwijs en de CHE (Ede) vormt.

Voor alle genoemde partnerschappen leidt Driestar leraren godsdienst op.

² Leren en Innoveren, Passend Meesterschap en Educational leadership. Deze opleidingen worden i.s.m. enkele andere hogescholen uitgevoerd.

³ Het zij-instroomtraject valt buiten de beoordeling van de tweedegraadslerarenopleidingen in het kader van de accreditatie en is derhalve in deze rapportage niet meegenomen.

Lerarenopleiding Godsdienst

Binnen de Ivo neemt de lerarenopleiding Godsdienst een bijzondere plaats in. Sinds het cursusjaar 2020-2021 valt deze opleiding onder Driestar educatief. Daarvoor werd de opleiding aangeboden door de Stichting Cursus godsdienstonderwijs (CGO) (thans Centrum voor godsdienstonderwijs). Deze opleiding was geaccrediteerd door de NVAO. Driestar c.q. Ivo was al sinds 2004 betrokken door zijn samenwerking met het CGO, maar was niet eindverantwoordelijk. Het generieke programma – het pedagogisch-didactische deel - van de opleiding werd verzorgd door Driestar. Dat deel volgden en volgen nog steeds de studenten met de studenten van de andere tweedegraads lerarenopleidingen die Driestar biedt. Na de overname in 2020-2021 bleef de samenwerking tussen CGO en Driestar, omdat het inmiddels op onderdelen aangepaste vakdeel wordt verzorgd door docenten van het CGO. Daarnaast biedt CGO zijn eigen programma, basistheologie (BHT) aan.

Studenten van de opleiding volgen de colleges van het generieke programma op dinsdagavond en die voor het vakinhoudelijke programma op woensdagavond. Ten tijde van de audit telde de opleiding 56 studenten. Hiervan zijn er 31 in 2023-2024 gestart. Van de studenten volgen er 11 de route Opleiden in de school en 45 de deeltijdroute.

Ontwikkelingen sinds de vorige visitatie (2019 bij CGO en 2021 bij de zes lerarenopleidingen van Ivo van Driestar)

Zoals al uit bovenstaande blijkt, vond de vorige visitatie van de tweedegraads lerarenopleiding Godsdienst nog plaats bij het CGO. Het auditteam van deze audit gaf de opleiding mee om aandacht te besteden aan de werkdruk van de docenten en de studielast van de studenten. De opleiding kreeg o.a. het advies om naar de hoeveelheid toetsen te kijken. Daarnaast zag het auditteam nog ruimte in verbetering van de scripties.

Op 11 november 2021 vond de visitatie plaats van de zes andere tweedegraads lerarenopleidingen die Driestar aanbiedt. De aanbevelingen uit deze audit hebben ook betrekking op de tweedegraads lerarenopleiding Godsdienst. Immers, Godsdienst maakt onderdeel uit van Ivo en kent hetzelfde generieke programma waar deze aanbevelingen over gingen. In haar besluit van 1 januari 2023 heeft de NVAO de aanbevelingen van het auditteam uit 2021 omgezet in voorwaarden. Deze betreffen:

1. De opleidingen dienen de generieke pedagogische en algemeen-didactische modules en de vakdidactische modules meer met elkaar te verbinden door zowel professionalisering van de vakdidactici als aantoonbare samenwerking tussen vakdidactici.
2. De opleidingen dienen een proces in te richten, waarin de traceerbaarheid van de beoordelingen is geborgd.
3. Het vier-ogenprincipe bij 'high-stake' beslissingen wordt toegepast.
4. De opleidingen stellen een transparant en traceerbaar proces op voor het realiseren van de eindkwalificaties. Hierbij wordt voor zowel studenten als docenten duidelijk welke eindkwalificaties gerealiseerd moeten zijn, wanneer en in welke vorm.
5. Herziening van de opzet van de eindwerken, met inachtneming van de balans en de samenhang tussen generiek en vakinhoud.
6. De opleidingen maken concreet voortgang met de verdere deskundigheidsbevordering van het docententeam (BKE- en SKE-certificering).

De tweedegraads lerarenopleiding Godsdienst is samen met de andere zes lerarenopleidingen van Driestar/de Ivo met deze voorwaarden aan de slag gegaan.

In onderstaand rapport worden bij de verschillende standaarden de bevindingen van het auditteam met betrekking tot de acties/ontwikkelingen naar aanleiding van deze voorwaarden beschreven.

4. OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN

4.1. Beoogde leerresultaten

Standaard 1: De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld, het vakgebied en op internationale eisen.

Toelichting NVAO: De beoogde leerresultaten beschrijven aantoonbaar het niveau (associate degree, bachelor of master) zoals gedefinieerd in het Nederlands kwalificatieraamwerk en de oriëntatie (hbo of wo) van de opleiding. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die vanuit het regionale, het nationale en het internationale perspectief door het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding. Voor zover van toepassing zijn de beoogde leerresultaten tevens in overeenstemming met relevante wet- en regelgeving. De uitgangspunten voor de inrichting van de opleiding passen bij de onderwijsvisie en het profiel van de instelling. De beoogde leerresultaten worden periodiek geëvalueerd.

Bevindingen

Het auditteam heeft geconstateerd dat de opleiding zich aantoonbaar baseert op de bekwaamheidseisen en de kennisbases die van toepassing zijn. Voor de tweedegraads lerarenopleidingen gelden vanaf 1 augustus 2017 de vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogische bekwaamheidseisen voor de leraar voortgezet onderwijs en de leraar beroepsgericht onderwijs die zijn vastgelegd in het Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel. Op landelijk niveau heeft afstemming plaatsgevonden over deze drie bekwaamheidseisen. In de uitwerking van de bekwaamheidseisen is aantoonbaar een koppeling gemaakt met de Dublin Descriptoren en het NLQF⁴ niveau 6.

De opleiding borgt de theoretische basis in het aanbod van de landelijk vastgestelde generieke kennisbasis (Kennisbasis Generiek, 2017) en vakspecifieke kennisbasis. In 2017 heeft voor zowel de inhoud, het niveau en de breedte van de vakinhoudelijke, vakdidactische en algemeen didactische en pedagogische kennis een herijking plaatsgevonden. Deze herijking is landelijk gevalideerd door het werkveld en externe inhoudelijke deskundigen.

De opleiding heeft vervolgens de bekwaamheidseisen en de kennisbases voor de verschillende onderwijsonderdelen nader uitgewerkt. In de overzichten 'raamwerkcurriculum generiek' en 'raamwerkcurriculum godsdienst' heeft de opleiding voor elke module in beeld gebracht aan welke bekwaamheden en elementen uit de kennisbases wordt gewerkt en hoe deze modules zijn gekoppeld aan het eigen beroepsprofiel. (Zie daarover verder hieronder en bij standaard 3.)

Profilering/eigen inkleuring en nieuw beroepsprofiel

Het auditteam heeft geconstateerd dat Driestar educatief haar opleidingen een heel duidelijke eigen inkleuring/profilering geeft, te weten: een bijdrage leveren aan goed en inspirerend christelijk onderwijs. Vanuit haar bron, de Bijbel, ziet zij het als haar opdracht om, samen met het werkveld, christelijke professionals te vormen, op te leiden en toe te rusten.

Driestar heeft in 2020 een nieuw beroepsprofiel voor de christelijke leraar ontwikkeld dat vanaf studiejaar 2021-2022 voor alle opleidingen geldt. In dit goed doordachte profiel heeft zij de bekwaamheidseisen, de kennisbases, de essenties van het christelijk leraarschap en de uitgangspunten uit haar kadernotitie 'Onderwijs en opleiding' (2018) verwerkt. Het gaat Driestar erom dat studenten niet alleen 'cognitief' les kunnen geven, maar dat ze daaraan ook betekenis

⁴ NLQF: Nederlands Kwalificatie Raamwerk (Qualification Framework)

geven. Het is een fundamentele manier van denken, aldus de docenten die het auditteam hierover sprak.

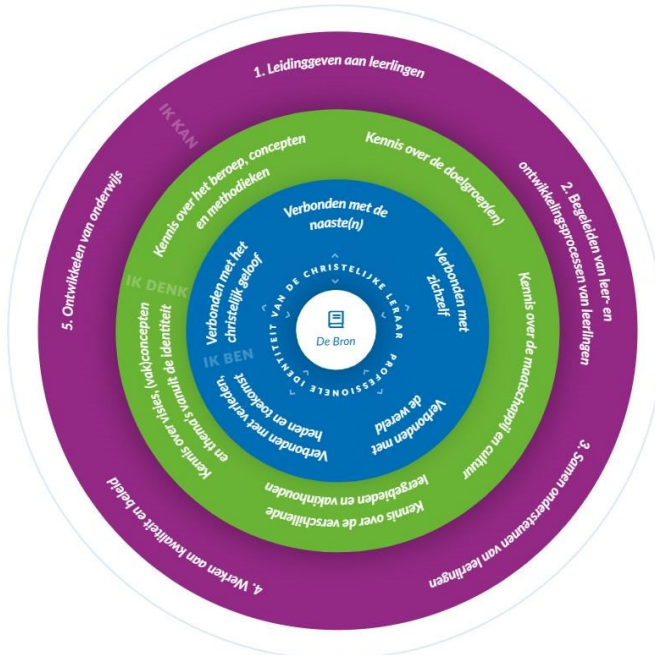
De leeruitkomsten in het beroepsprofiel zijn geformuleerd op expertniveau en helpen de student zich te ontwikkelen tot startende leraar.

Het nieuwe beroepsprofiel bestaat uit drie ringen (zie figuur 1):

1. *Ik ben: de professionele identiteit*; de persoonsvorming van de professional, die richting geeft aan wat de leraar drijft. Elk van de vijf kernen van de professionele identiteit is uitgewerkt in een aantal indicatoren.
2. *Ik denk: de kennisinhouden*; deze inhouden komen voort uit de landelijke kennisbases voor de opleidingen en zijn aangevuld met wat Driestar educatief vanuit haar missie en visie essentieel vindt.
3. *Ik kan: de beroepstaken*; de handelingen die de professional in de praktijk uitvoert. Elke beroepstaak is uitgewerkt in een aantal kernen en leeruitkomsten.

In het hart staat de Bron – de Bijbel en de gereformeerde belijdenisgeschriften – waartoe de professional zich verhoudt en die hem voedt. Bij de uitoefening van het beroep zijn alle lagen in samenhang betrokken.

De opleidingen zijn vervolgens aan de slag gegaan met de vertaalslag van dit beroepsprofiel naar het curriculum. Zowel in het generieke als in het vakspecifieke deel van het curriculum werken de opleidingen van de lerarenopleidingen voortgezet onderwijs (Ivo) thans vanuit dit beroepsprofiel, zo ook dus de tweedegraads lerarenopleiding Godsdienst. Het auditteam zag en hoorde deze eigen inkleuring en de kenmerken uit het beroepsprofiel duidelijk terug in de documentatie en in de gesprekken met de docenten en studenten en het werkveld. De weg van conceptualiseren naar instrumentaliseren is in deze goed afgelegd.



Figuur 1: beroepsprofiel van de christelijke leraar

Onderzoek

De opleiding besteedt in haar uitwerking van de bekwaamheden aandacht aan het ontwikkelen van onderzoeksvaardigheden en een onderzoekende houding en het uitvoeren van praktijkonderzoek. Enkele voorbeelden hiervan zijn:

- 'je bent in staat om door middel van systematisch onderzoek een bijdrage te leveren aan de verbetering van je onderwijspraktijk';

- *'je bent in staat om door middel van praktijkonderzoek mentorlessen uit de bestaande mentormethode te verrijken op grond van wetenschappelijk inzicht met betrekking tot effectieve didactiek';*
- *'je kunt kritisch reflecteren op de kwaliteit van het proces, je eigen handelen daarin en op de kwaliteit van het onderzoeksresultaat'.*

Ook in de nadere uitwerking van het beroepsprofiel is in de verschillende ringen aandacht voor onderzoek. Enkele voorbeelden hiervan zijn:

- *'geeft met een onderzoekende houding (opmerkzaam, nieuwsgierig, bedachtzaam en kritisch), in dialoog met anderen en vanuit christelijk perspectief betekenis aan situaties, vraagstukken en ontwikkelingen in het beroep';*
- *'communiceert helder over de eigen mening, behoeften en verlangens, verduidelijkt het eigen standpunt en staat ervoor open om dit samen met anderen te onderzoeken; onderzoekt ook het denken van anderen om hun standpunten en perspectieven beter te begrijpen en gaat samen op zoek naar de beste keuzes of oplossingen';*
- *'heeft bij het pedagogisch leidinggeven een onderzoekende houding (opmerkzaam, nieuwsgierig, bedachtzaam en kritisch); reflecteert op zijn functioneren, op geleverde producten en op zijn ontwikkeling tijdens de beroepsuitoefening'.*

Internationale en interculturele dimensie

Het auditteam heeft geconstateerd dat de opleiding ook expliciete aandacht besteedt aan het werken in een internationale en interculturele context en een pluriforme samenleving.

Het International Office van Driestar ontwikkelde in de afgelopen jaren samen met de scholen voor reformatorisch voortgezet onderwijs bouwstenen voor een visie op internationalisering in het onderwijs.

Doel is o.a. het uitrusten van de Nederlandse studenten met de relevante, breed inzetbare, kennis en internationale vaardigheden die zij nodig hebben voor hun toekomstige beroepsuitoefening in Nederland of daarbuiten. Daarnaast wil Driestar als christelijk onderwijsinstituut educatief christelijk onderwijs wereldwijd van dienst zijn en daarbij ook en via het christelijk onderwijs de ontwikkeling van de onderwijssector in andere landen versterken. Voor de studenten als aankomend leraar draagt internationalisering bij aan de vorming van hun identiteit. In het curriculum is daarom expliciete aandacht en tijd ingeruimd om de studenten hieraan te kunnen laten werken. (Zie daarover standaard 3.)

Afstemming met vakgenoten en het werkveld

Driestar/de opleiding stemt regelmatig af met werkveldpartners in brede regio en op landelijk niveau met andere lerarenopleidingen over de bekwaamheidseisen, de generieke en vakspecifieke kennisbasis en de uitwerking hiervan naar de generieke en vakspecifieke opleidingsprogramma's.

- Driestar is vertegenwoordigd in het Algemeen Directeurenoverleg Educatieve Faculteiten (ADEF) waar de tweedegraads lerarenopleidingen van de verschillende hogescholen met elkaar afstemmen over eisen aan de leraren en actuele ontwikkelingen in het veld.
- Vanuit de tweedegraads lerarenopleiding Godsdienst is er collegiale en constructieve samenwerking in het landelijk overleg Theologie-opleidingen (LOO).
- De vakgroep generiek participeert in het landelijke vakoverleg generiek van de tweedegraads lerarenopleidingen. In deze samenwerking is er een verdeling tussen hogescholen die bij elkaar gaan kijken en jaarlijks een thema/onderwerp uit de generieke kennisbasis aan elkaar presenteren en elkaar hierop bevragen. Voor deze peer reviews is Driestar hogeschool momenteel gekoppeld aan Aeres Hogeschool (Wageningen) en Hogeschool Utrecht. De opbrengst van deze peer reviews wordt systematisch verwerkt in de doorgaande herziening van het programma.
- Driestar hogeschool houdt met het werkveld contact via een resonansgroep, die bestaat uit vertegenwoordigers uit het primair en voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs (respectievelijk vier, drie en één vertegenwoordiger(s)). De resonansgroep komt tweemaal

per jaar samen met de managers van de hogeschool. Zij stelt naast hogeschoolbrede zaken, zoals imago en kwaliteit ook doelgroepspecifieke zaken aan de orde.

- Zoals al in de inleiding is beschreven, heeft de Ivo vier partnerschappen voor samen opleiden en professionaliseren waarmee nauw wordt samengewerkt. Daarnaast legt de manager van de Ivo jaarlijks bezoeken af binnen het vo en mbo om op directieniveau af te stemmen op de behoeften in het veld. Er vindt aantoonbaar veel afstemming plaats met het christelijk scholenveld;
- Driestar hogeschool participeert in het Expertisecentrum voor het vakgebied Levensbeschouwing en Religie in het Voortgezet onderwijs (LERVO). Het expertisecentrum LERVO is in 2018 opgericht als alliantie van de Vereniging Docenten Levensbeschouwing en Godsdienst (VDLG), besturenorganisaties Verus en VOS/ABB, en alle hbo- en wo-opleidingen in Nederland op het terrein van levensbeschouwing, religiewetenschappen en theologie.

De werkveldvertegenwoordigers met wie het auditteam tijdens de audit sprak, voelen zich zeer betrokken bij en gehoord door de opleiding.

Weging en Oordeel: voldoet

De opleiding baseert zich voor de duale/Opleiden in de School (OidS)-variant en de deeltijdvariant aantoonbaar op de landelijke bekwaamheidseisen en de generieke en vakspecifieke kennisbases. In de uitwerking van de bekwaamheidseisen is een koppeling gemaakt met de Dublin Descriptoren en het NLQF⁵ niveau 6. De opleiding heeft over de vereisten regelmatig contact met vakgenoten en het werkveld. Het auditteam is positief over de goede afstemming met het christelijk scholenveld.

Driestar geeft haar opleidingen een duidelijke eigen inkleuring/profilering. Dit heeft ze in verschillende beleidsdocumenten nader uitgewerkt. In het nieuwe beroepsprofiel zijn de bekwaamheidseisen, de kennisbases en de essenties van het christelijk leraarschap verwerkt. Er is in de opleiding ook expliciet aandacht voor het werken in een internationale en interculturele context en voor het ontwikkelen van onderzoeksvaardigheden en een onderzoekende houding.

Het auditteam komt op grond van bovenstaande punten, waaronder een duidelijke eigen profilering met betrekking tot de christelijke leraar en een eigen beroepsprofiel dat is gekoppeld aan de bekwaamheidseisen en de kennisbases, tot het oordeel 'voldoet' van standaard 1 voor de deeltijd- en de duale/Opleiden in de School (OidS)-variant van de opleiding.

⁵ NLQF: Nederlands Kwalificatie Raamwerk (Qualification Framework)

4.2. Programma

Standaard 2 (programma-oriëntatie): Het programma maakt het mogelijk om passende (professionele of academische) onderzoeks- en beroepsvaardigheden te realiseren.

Toelichting NVAO: Het programma sluit aan bij de actuele (internationale) ontwikkelingen, eisen en verwachtingen in het beroepenveld en in het vakgebied. Academische vaardigheden en/of onderzoeks- en/of beroepsgerichte competenties krijgen invulling op een wijze die past bij de oriëntatie en het niveau van de opleiding.

Bevindingen

▪ **Praktijkgerichtheid, stage/werkplekleren of Opleiden in de School (OidS)**

Het auditteam is van oordeel dat de opleiding aan zowel de deeltijd- als de duale studenten een sterk op de praktijk gericht programma aanbiedt, dat ervoor zorgt dat zij de beoogde beroepsvaardigheden kunnen ontwikkelen. Dit komt allereerst tot uiting in de uren die de studenten (moeten) doorbrengen in het werkveld van het voortgezet onderwijs of beroepsonderwijs, waar zij gerichte (les)opdrachten moeten uitvoeren.

Een klein deel van de studenten van de opleiding volgt de duale/OidS route. Het werkplekleren van deze studenten vindt plaats op een van de vier partnerscholen van de Ivo, waar de studenten twee dagen per week aanwezig zijn. De studenten geven in het eerste jaar 25 lessen. Dit loopt op tot het twee dagen per week lesgeven in het vierde studiejaar. Op die de schoollocaties die allemaal werken in dezelfde lijn van de christelijke leraar, krijgen de studenten bij het opdoen van de vaardigheden die horen bij het generieke programma begeleiding van door de hogeschool gecertificeerde schoolopleiders. (Zie ook standaard 6 en 8.) Daarnaast werken de studenten aan opdrachten die gekoppeld zijn aan het vakinhoudelijke programma. Een groter deel van de studenten volgt de studie in deeltijd. Zij doen praktijkervaring op via stages of via werkplekleren op de eigen school. De studenten die stagelopen moeten in jaar 1, 2 en 3 minimaal 10 dagen aanwezig zijn op de school, lessen observeren, opdrachten uitvoeren en zelf lessen geven. In de eerste drie jaren moeten ze 15 lessen verzorgen. In het vierde jaar loopt dit op tot het gedurende 21 weken verzorgen van 10-15 lessen per week.

De opleiding stimuleert deeltijdstudenten om op verschillende scholen stage te lopen. Dat is een mooi uitgangspunt, maar in de praktijk blijkt dat het overgrote deel van de deeltijdstudenten al in het onderwijs werkzaam is en in formele zin dus geen stage lopen. Zij moeten de opdrachten (generiek en opleidingsspecifiek) in hun eigen schoolpraktijk uitvoeren of krijgen op basis van eerder verworven kennis en vaardigheden vrijstellingen voor opdrachten.

Opdrachten binnen het generieke programma zijn praktijknabij geformuleerd. De opleiding daagt de studenten daarbij uit hun eigen context en die van hun werkplek in te brengen. De opleiding heeft evenwel gemerkt dat de studenten niet altijd de ruimte pakken om de opdrachten in te kleuren naar hun eigen context en die van hun werkveld en zo meer praktijknabij de bekwaamheden en leeruitkomsten aantonen. Mede naar aanleiding van vragen en feedback die ze kreeg vanuit het peerreview met collega-opleidingen, biedt de opleiding in het komend cursusjaar (2024-2025) meer variatie en keuzemogelijkheden bij een opdracht, waarbij de studenten zich kunnen richten op de praktijk in het (v)mbo óf juist in het havo en vwo.

Voor het voorbereiden van de lessen heeft de Ivo het lesvoorbereidingsformulier herzien. Hierin wordt de studenten nu expliciet – in een apart in te vullen tekstvak - gevraagd om evaluatie en reflectie: Wat ging goed? Wat ga ik volgende keer anders doen? Heb ik mijn persoonlijke leerdoel gehaald? Zijn de lesdoelen behaald?

Per activiteit in de les moeten de studenten de inhoud omschrijven en de vakdidactiek verantwoorden, de activiteiten van de docent en de leerling beschrijven en de werkvormen en middelen die zij willen inzetten.

In de bijlage bij dit formulier zijn de 'zes aandachtspunten voor lesontwerp' en daaraan gekoppeld de 'zes principes voor een christelijke vakles' voor de studenten op een rij gezet. Hierin is de koppeling met de zogenoemde 'didactische diamant' duidelijk terug te zien. Alle studenten van de lvo maken voor het voorbereiden van al hun lessen gedurende de vier studiejaar gebruik van dit lesvoorbereidingsformulier. Het auditteam is van mening dat dit formulier de studenten ondersteunt bij een goede voorbereiding en bij de terugblik op de gegeven les. De zogenoemde 'didactische diamant' komt hierin duidelijk terug. (Zie over deze didactische diamant standaard 3.)

Ook in de lessen op de opleiding zelf werken de studenten aan het ontwikkelen van beroepsvaardigheden. Dit gebeurt met name in de beroepsloop 'ik kan' van het beroepsprofiel met aandacht voor pedagogiek en (vak)didactiek. Studenten werken in de modules aan beroepstaken zoals pedagogisch leidinggeven aan leerlingen, begeleiden van leer- en ontwikkelingsprocessen van leerlingen, samen ondersteunen van de leerling. Ieder studiejaar staan er binnen de modules vakdidactiek - genaamd 'Werkplaats I, II en III' - vier bijeenkomsten op het programma waarin de studenten aan de hand van lessen van de docent vakdidactiek en lessen van zes vakdocenten Godsdiensdienst werken aan opdrachten. Studenten leren in de bijeenkomsten met en van elkaar en er vindt intervisie plaats op basis van ingebrachte cases uit de eigen beroepspraktijk/school van de studenten. In deze lessen en opdrachten wordt de verbinding gelegd tussen vakinhoud en vakdidactiek. Zo krijgen de studenten in de werkplaatsbijeenkomsten de opdracht om bijvoorbeeld een goede methodeles Godsdiensdienst te ontwerpen en te verzorgen en te reflecteren op hun eigen handelen als godsdienstdocent, om hun godsdienstlessen te verrijken met verschillende werkvormen, om hun lessen op basis van onderzoek en geraadpleegde vakliteratuur te verbeteren en om godsdienstlessen te ontwerpen aan de hand van de 'didactische diamant'.

▪ **Onderzoek**

Het auditteam heeft geconstateerd dat de opleiding veel aandacht besteedt aan het ontwikkelen van een kritisch-reflectieve en onderzoekende houding. Door het generieke programma loopt een onderzoekslijn die studenten in staat stelt om hun onderzoeksvaardigheden te realiseren. In elk jaar doen studenten een klein praktijkgericht onderzoek. Er wordt in deze opdrachten regelmatig een verbinding gemaakt met vakdidactiek. De onderzoekslijn heeft een logische opbouw naar steeds complexere situaties met minder begeleiding. In studiejaar 1 en 2 staat het advies centraal: in jaar 1 aan jezelf, in jaar 2 aan de sectie of het team, dus van klein naar groter. Verder groeit ook de data-analyse in jaar 1, 2 en 3. In studiejaar 3 staat het werken aan een lessenserie centraal, als voorbereiding op studiejaar 4, waar ook een concreet inzetbaar beroepsproduct gemaakt wordt. In het oude curriculum sloten de studenten de opleiding af met een Beknopte Geannoteerde Bibliografie (BGB) na een oriënterend onderzoek. In het nieuwe curriculum sluiten de studenten de studie af met een vakdidactisch eindwerk onderzoekend vermogen waarbij de student onderzoek doet en een beroepsproduct ontwikkelt ter verbetering van zijn eigen onderwijspraktijk. (Zie daarover standaard 10). Met dit beroepsproduct maakt de student een verbinding tussen het generieke en vakmatige perspectief van het beroep. Ten tijde van de audit waren de eerste studenten van de opleiding bezig met dit eindwerk.

Driestar educatief kent een onderzoekscentrum dat praktijkonderzoek uitvoert. De verworven kennis is dienstbaar aan het werkveld en aan de opleidingen. Zo is het onderzoekscentrum betrokken bij de onderzoekslijn.

Daarnaast participeert Driestar hogeschool in het Expertisecentrum voor het vakgebied Levensbeschouwing en Religie in het Voortgezet onderwijs (LERO). Dit expertisecentrum heeft o.a. een handboek vakdidactiek ontwikkeld dat de opleiding ook gebruikt.

- **Waarborgen actualiteit**

Over de actualiteit van het generieke en vakspecifieke programma vindt overleg plaats met vakgenoten op landelijk niveau (extern, generiek en vakspecifiek Theologie) en met eigen docenten in de vakgroep.

De studieleader generiek draagt zorg voor verdieping en actualisatie tijdens de geplande vakgroepvergaderingen. Voor deze momenten nodigt hij collega's (intern of extern) uit om de vakgroep mee te nemen in de gekozen thematiek, zoals lesgeven aan het vmbo, formatief handelen en professionele identiteit.

Ook het onderzoekscentrum van Driestar geeft de opleidingen op basis van praktijkonderzoek adviezen over de opzet en inhoud van het curriculum.

Daarnaast neemt de opleiding de input mee vanuit contacten met de resonansgroep, de vier partnerscholen, de individuele gesprekken die de manager van de Ivo heeft op directieniveau op de scholen. Docenten die naast hun baan nog werkzaam zijn in de beroepspraktijk zijn alert op ontwikkelingen. Tevens kunnen studenten vanuit hun stageschool of werkplek zaken die zij tegenkomen in de praktijk inbrengen in de lessen of tijdens evaluatiemomenten.

De moduleboeken van generiek en godsdienst worden jaarlijks bijgesteld waarbij relevante nieuwe literatuur en herziening van literatuur wordt meegenomen.

Weging en Oordeel: voldoet

De opleiding biedt een sterk op de beroepspraktijk gericht programma aan, waarmee ze ervoor zorgt dat de studenten de beoogde beroepsvaardigheden kunnen ontwikkelen. In alle studiejaren lopen de studenten stage of werken zij op hun eigen werkplek, voeren ze opdrachten uit vanuit het generieke en opleidings specifieke programma en verzorgen ze (godsdienst)lessen.

Op de opleiding zelf komt het ontwikkelen van (vak)didactische en pedagogische beroepsvaardigheden aan bod in de verschillende modules en de opdrachten die de studenten daarbij krijgen. Het verbinden van vakinhoud en vakdidactiek komt expliciet aan bod in de modules 'Werkplaats'. Daar vindt ook intervisie plaats en leren de studenten met en van elkaar. Het herziene lesvoorbereidingsformulier ondersteunt de studenten bij een goede voorbereiding van en bij de terugblik op de gegeven les.

De opleiding besteedt veel aandacht aan het ontwikkelen van een kritisch-reflectieve en onderzoekende houding.

De opleiding borgt op verschillende manieren dat het programma actueel blijft.

Het auditteam is op grond van bovenstaande positief over de wijze waarop de opleiding ervoor zorgt dat de studenten de beoogde beroeps- en onderzoeksvaardigheden kunnen ontwikkelen en komt tot het oordeel 'voldoet' voor deze standaard voor de deeltijd en duale variant van de opleiding.

Standaard 3 (programma-inhoud): De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde leerresultaten te bereiken.

Toelichting NVAO: De leerresultaten zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.

Bevindingen

- *Generiek programma*

In de jaren 2020-2023 is het generieke programma geheel herzien. In 2021-2022 is het herziene programma ingevoerd in studiejaar 1, in 2022-2023 gevolgd door het herziene programma in studiejaar 2. In 2023-2024 is het herziene programma voor jaar 3 en 4 ingevoerd en is een revisie van het herziene programma van de eerste twee studiejaar doorgevoerd. Hierbij waren de feedback van studenten, (collega)docenten en het werkveld en voortschrijdend inzicht door de ontwikkeling van de studiejaar 3 en 4 leidend.

In het overzicht 'Raamwerkcurriculum generiek Ivo 2023-2024' heeft de Ivo/de opleiding duidelijk in beeld gebracht welke modules aan de orde komen, wat de moduledoelen zijn, wat de relatie is met het eigen beroepsprofiel, welke elementen van de generieke kennisbasis in de betreffende module aan bod komen, aan welke aspecten van de bekwaamheden er wordt gewerkt en welke Dublin Descriptoren op NLQF 6 niveau daarbij horen.

De opleiding heeft het generieke curriculum opgebouwd aan de hand van vijf beroepstaken (in het beroepsprofiel de beroepslaag 'ik kan' en het onderdeel 'professionele identiteit' (in het beroepsprofiel de zijnslaag 'ik ben').

De beroepstaken betreffen i) leidinggeven aan leerlingen, ii) begeleiden van leer- en ontwikkelprocessen van leerlingen, iii) samen ondersteunen van leerlingen, iv) werken aan kwaliteit en beleid en v) ontwikkelen van onderwijs. Deze beroepstaken komen ieder studiejaar terug in een hogere mate van zelfstandigheid en complexiteit. Een voorbeeld hiervan voor beroepstaak 1: De docent als gastheer/-vrouw en pedagoog (studiejaar 1), problematische interacties (studiejaar 2), pedagogische tact (studiejaar 3) en groepsdynamica (studiejaar 4). Ook het onderdeel 'professionele identiteit' komt ieder studiejaar terug. Daarin volgen de studenten modules zoals de leraar kent zichzelf, de leraar is ontwikkelingsgericht, beroep en roeping, normatieve professional, professionele identiteitsspanningen, ik en het team of mijn persoonlijke vingerafdruk. Hierin herkent het auditteam duidelijk de aandacht voor de ontwikkeling tot een christelijke leraar. Daarnaast volgen de studenten binnen het onderdeel 'professionele identiteit' ieder studiejaar masterclasses over pedagogen, voeren ze opdrachten uit en reflecteren ze op hun beroepstaken. Dit zorgt ook voor de ontwikkeling van hun persoonlijke identiteit. De opbrengsten (bewijzen, producten) verzamelt de student in zijn ontwikkelportfolio.

Daarnaast zorgt de opleiding in het programma voor overdracht van de kennisinhouden die de leraar bij de uitoefening van zijn beroep inzet (in het beroepsprofiel de kennislaag 'ik denk'). De inhouden komen voort uit de generieke en de vakspecifieke kennisbasis.

De opleiding gebruikt het binnen Driestar hogeschool ontwikkelde handboek voor christelijke schoolpedagogiek Gidsen⁶ om het gesprek hierover te faciliteren. Het door de lector 'Schoolvakken en didactiek' van Driestar hogeschool ontwikkelde model van de didactische diamant is geïmplementeerd in een onderwijslijn bij het generieke programma. In dit model zijn zeven vakgerelateerde ontwerpprincipes gedefinieerd – de didactische diamant – die studenten én docenten helpen om bij het (her)ontwerpen van een les vakinhoud en wijze van aan de orde stellen, te benaderen vanuit christelijk perspectief. Het auditteam vindt beide hulpmiddelen passend bij haar eigen inkleuring/profilering.

⁶ De Muynck, A., Kunz, A.J. (2021). Gidsen, een christelijke schoolpedagogiek.

- *Vakinhoudelijk programma Godsdienst*

Voor het vakinhoudelijke programma zet de opleiding docenten van het Centrum voor Godsdienst Onderwijs (CGO) in. Zoals al in de inleiding is beschreven heeft Driestar in 2020 de opleiding tot tweedegraads leraar Godsdienst overgenomen van het CGO.

Het vakinhoudelijk programma kent vijf (theologische) kernvakken die meerdere jaren worden gevolgd en een cumulatieve opbouw hebben. Daarnaast zijn er enkele ondersteunde vakken. Aan de orde komen: Oude Testament, Nieuwe Testament, Wereldgodsdiensten, Hermeneutiek, Filosofie, Godsdienstsociologie, Ethiek, Kerkgeschiedenis, Dogmatiek, Apologetiek, Multiculturele samenleving, Burgerschap en Maatschappijleer, Praktische Theologie. Ook de modules vakdidactiek 'Werkplaats' zijn ondergebracht bij het vakinhoudelijke programma. Omdat godsdienstdocenten in veel gevallen ook maatschappijleer of burgerschapsvakken of -modules op de scholen geven, heeft de opleiding ervoor gekozen om in het vakinhoudelijk curriculum kennismakingsmodules burgerschap en maatschappijleer op te nemen. Er is een onderwijslijn burgerschap ontwikkeld die inmiddels stevig is verankerd in de vakken Wereldgodsdiensten, Multiculturele samenleving, Filosofie en BuMa (Burgerschap en Maatschappijleer). Het vak BuMa bevat ook een maatschappelijke stage van 20 uur, zowel in studiejaar 2 als 3. Er is afstemming geweest over de maatschappelijke stage uit het generieke programma en een praktijkopdracht van BuMa. Hiermee is voorkomen dat studenten overlappende opdrachten kregen.

Zoals al onder standaard 2 is beschreven leggen de studenten binnen de modules 'Werkplaats I, II en III' aan de hand van lessen en opdrachten van de docent vakdidactiek en lessen en opdrachten van zes vakdocenten CGO de verbinding tussen vakinhoud en vakdidactiek. Voor vakdidactiek maakt de opleiding gebruik van een binnen het Expertisecentrum Levensbeschouwing en Religie in het Voortgezet onderwijs (LERVO) ontwikkeld handboek voor vakdidactiek.

In het overzicht 'Raamwerkcurriculum godsdienst' heeft de opleiding duidelijk in beeld gebracht welke modules aan de orde komen, wat de moduledoelen zijn, aan welke aspecten van de bekwaamheden er in de betreffende module wordt gewerkt, welke Dublin Descriptoren op NLQF-niveau 6 daarbij horen en welke elementen van de landelijke kennisbasis Godsdienst en Levensbeschouwing in de module aan bod komen.

Internationale en interculturele dimensie

Er is in het generieke en opleidingsspecifieke programma aandacht voor het opdoen van internationale en interculturele ervaringen. Studenten kunnen deelnemen aan een internationale studiereis die door het instituut wordt georganiseerd of een eigen studiereis organiseren, bijvoorbeeld door een werkplekervaring op een school in het buitenland. Het auditteam hoorde tijdens de audit van studenten die naar Zuid-Afrika waren gereisd; een reis met een pedagogisch/didactische focus. Ze bezochten daar scholen en kerken en spraken er met mensen over hun geloof.

Studenten die niet in de gelegenheid zijn om naar het buitenland te gaan, doen hun interculturele ervaring op door middel van een activiteit in Nederland. Ze lopen bijvoorbeeld een stage op een school met een andere levensovertuiging, bij een instelling als het Leger des Heils of geven les aan vluchtelingen.

In het vakinhoudelijk programma is er een module 'internationalisering' van 2 EC.

De doelen van de module 'interculturele ervaring' bij het generiek programma en 'internationalisering' bij het vak zijn verschillend. Bij het vak spelen vakgerelateerde doelen, zoals vakdidactiek, een rol en bij generiek (inter)persoonlijke doelen, zoals kijken over de muren van de eigen context en leren van een ander perspectief.

Bij Wereldgodsdiensten is er ook aandacht voor het interculturele en interreligieus perspectief. Zo bezochten de studenten bijvoorbeeld een synagoge. Ook krijgen de studenten in studiejaar 3 o.a. de opdracht om in gesprek te gaan met andersdenkenden. Een student vertelde dat hij in het kader hiervan had gesproken met een moslim, een jood en een Rooms-Katholiek. Het

auditteam is positief over de inzet die Driestar op dit gebied pleegt om studenten te motiveren een breed theologisch blikveld te ontwikkelen. De studenten merkten op dat bijvoorbeeld het vak Wereldgodsdienst in tijd en aandacht is 'opgewaardeerd'. Deze uren zijn bij andere vakken afgehaald.

Daarnaast leveren docenten bijdragen aan internationale congressen, geven zij lessen in het buitenland of leggen studiebezoeken af. Zij delen de opgedane kennis en ervaringen hierover met de studenten.

Studenttevredenheid

De studenten die het auditteam sprak, vertelden dat ze het een fijne opleiding vinden met veel diepgang. Het kennisgehalte is hoog, aldus de studenten. De opdrachten die ze bij vakken als Filosofie en Dogmatiek krijgen om teksten te analyseren en te voorzien van eigen kritisch commentaar vinden ze waardevol. Het zet hen aan het denken over hun eigen standpunten. Ze waarderen het dat ze worden uitgedaagd om te reflecteren op hoe zij zich tot iets verhouden. Ook de lessen en opdrachten vakdidactiek en vakinhoud in de werkplaatsbijeenkomsten noemden zij als waardevol. Het sluit aan bij wat ze in de eigen praktijk tegenkomen en de cases bij intervisie stimuleren hen om het zelf ook uit te proberen in de eigen klas(sen). In het gesprek met de studenten werd ook duidelijk dat zij goed bekend waren met het beroepsprofiel, het boek Gidsen en de didactische les en deze ook gebruikten. In het boek Gidsen – dat ze voor de modules Werkplaats moeten doornemen - staan mooie praktijkvoorbeelden die ze kunnen gebruiken. Aan de hand van het lesvoorbereidingsformulier ontwerpen zij hun lessen en beschrijven ze de elementen van de didactische diamant en de betekenis voor de leerlingen. Kortom de studenten waren allemaal zeer te spreken over het programma.

Weging en Oordeel: voldoet

De opleiding zorgt er met het programma aantoonbaar voor dat de studenten de beoogde leerresultaten – de drie bekwaamheden - en de beoogde kennis uit de generieke en opleidingsspecifieke kennisbasis kunnen verwerven. Dat blijkt uit de overzichten Raamwerkcurriculum generiek en godsdienst. Daarin is de koppeling tussen modules, module-doelen, bekwaamheden, beroepsprofiel, kennisbasis en Dublin Descriptoren duidelijk in beeld gebracht. Het eigen beroepsprofiel is duidelijk terug te vinden in het werken aan beroepstaken, het ontwikkelen van een professionele identiteit en het opdoen van kennis. Er is in het generieke en opleidingsspecifieke programma voldoende aandacht voor het opdoen van internationale en interculturele ervaringen. Dat verruimt de blik van de studenten. De studenten zijn zeer te spreken over het programma, over de diepgang, de kennis, de opdrachten die ze moeten uitvoeren.

Het auditteam is op grond van bovenstaande positieve bevindingen met betrekking tot het programma en de mogelijkheid om hierin de beoogde bekwaamheden en kennis te verwerven, van oordeel dat de opleiding voldoet aan de vereisten van standaard 3 voor de deeltijd- en duale variant van de opleiding.

Standaard 4 (programma-leeromgeving): De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde leerresultaten te bereiken.

Toelichting NVAO: De vormgeving van het programma draagt bij aan de realisatie van de beoogde leerresultaten. De onderwijsleeromgeving bevordert dat studenten een actieve rol nemen in de vormgeving van het eigen leerproces (*student-centred*). De inrichting van de leeromgeving past bij de onderwijsvisie van de instelling. Indien het onderwijs in een andere taal dan het Nederlands wordt verzorgd, motiveert de opleiding deze keuze. Dit geldt ook indien de opleiding een anderstalige opleidingsnaam hanteert.

Bevindingen

Vormgeving programma en visie op opleiden

In het 'Opleidingsplan 2023-2024' heeft de hogeschool/de opleiding helder verwoord wat haar visie op opleiden is. De kern hiervan is te vatten in het begrip 'professionalgericht'. Hieraan liggen vijf pijlers ten grondslag: persoonsgericht, vraaggericht, beroepsgericht, gericht op het bevorderen van eigenaarschap en congruentieleren. Het auditteam heeft vastgesteld dat deze pijlers op een consistente manier zijn uitgewerkt in de vormgeving van het programma.

- Persoonsgericht gaat over de persoonsvorming van de student. Daarvoor is ontmoeting van belang. Dat zag het auditteam terug in de ontmoeting die de opleiding creëert tussen docenten, medestudenten en beroepspraktijk. Er is veel persoonlijke aandacht voor de individuele student en de ontwikkeling van zijn professionele identiteit. Dit sluit aan bij het eigen beroepsprofiel en de zijnslaag 'ik ben' waarover bij standaard 1 en 3 is geschreven. Dat bevestigden ook de studenten die het auditteam sprak.
- Vraaggericht is een belangrijke pijler. De opleiding levert maatwerk en de studie is aantoonbaar flexibel ingericht. Studenten die al eerdere opleidingen of cursussen hebben gevolgd kunnen vrijstellingen aanvragen. De persoonlijke leervragen van de student staan centraal. Er wordt zoveel mogelijk gestart bij de fase van de student in zijn leerproces en bij vragen met betrekking tot het eigen beroepshandelen.
- De beroepsgerichtheid is al aan de orde gekomen in standaard 2 en 3. In veel modules en in de stage/het werkplekleren is de koppeling naar de praktijk evident. De opleiding maakt zoveel mogelijk gebruik van authentieke beroepssituaties. Begeleiders wijden de studenten in in het beroep op basis van hun eigen kennis en ervaring en voegen nieuwe perspectieven toe. Leren vindt plaats in ontmoeting met betekenisvolle inhoud. In dit beroepsgericht handelen maakt de opleiding ook weer de koppeling met de professionele identiteit. Het gaat de opleiding niet alleen om de feitelijk waarneembare praktijk, maar ook om de verwondering en verbijstering over die praktijk, de idealen van en voor de praktijk en onderbouwing en verantwoording van het handelen in de praktijk.
- Vanaf het begin van de opleiding staat eigenaarschap van de student centraal en tijdens de opleiding is een begeleidende lijn te zien van een intensieve samenwerkingsrelatie tot een vorm van consulterende en/of co-expertiserelatie. Aanvankelijk bepalen de docenten voornamelijk de inhoud van de colleges, maar gaandeweg vullen de studenten zelf deze colleges in en wordt de opleiding van docentgestuurd studentgestuurd. Reflectie/ kritisch terugkijken op het eigen zijn en op het handelen neemt hierbij ook een belangrijke plek in. Dit zag het auditteam o.a. terug in de expliciete aandacht hiervoor in het herziene lesvoorbereidingsformulier. Maar ook in de (andere) opdrachten die de studenten moeten uitvoeren is steeds aandacht voor zelfreflectie.
- Voor congruent leren zorgen de docenten door voor de studenten een voorbeeldrol te vervullen in hun lessen. Zij passen het principe van 'teach as you preach' toe en lichten daarbij toe/onderbouwen waarom ze zo handelen, stellen dit handelen ook ter discussie en laten zien dat zij handelen vanuit het beroepsprofiel van de christelijke leraar. De werkvormen die de docenten inzetten, zoals kennis overdragen, intervisie en het bespreken van cases beogen de studenten vertrouwd maken met werkvormen die zij in hun eigen beroepspraktijk kunnen gebruiken. Uit de evaluaties, het studentenhoofdstuk en het gesprek

met de studenten blijkt, dat zij hun docenten in hun voorbeeldrol waarderen. Zij vinden ook dat de docenten passende werkvormen gebruiken.

Studeerbaarheid

De opleiding zorgt op verschillende manieren voor een studeerbaar programma. Omdat de studenten die instromen in de opleiding een zeer diverse achtergrond hebben, biedt de opleiding flexibele trajecten aan en zorgt zij voor maatwerk. (Zie over instroom standaard 5.) Door slimme programmering en roostering kunnen studenten die dat willen het generieke programma sneller doorlopen. Zo zijn colleges van jaar 1 en 2 en van jaar 3 en 4 nooit op dezelfde dag geagendeerd, zodat studenten bijvoorbeeld in het eerste semester op de dinsdag colleges uit jaar 1 en in het tweede semester colleges uit jaar 2 kunnen volgen. De lessen uit het vierde studiejaar worden tweemaal per jaar aangeboden. Daardoor kunnen studenten die achterstanden hebben in semester 1 lessen inhalen en in semester 2 het programma van studiejaar 4 volgen. De vakinhoudelijke lessen Godsdienst zijn altijd op woensdag geprogrammeerd, de generieke lessen op dinsdag en de vakinhoudelijke lessen van andere LVO opleidingen op donderdag. Dat maakt het combineren van de opleiding Godsdienst met een andere LVO opleiding ook praktisch haalbaar.

De studiebegeleiders en de opleiders/begeleiders op de scholen houden met betrekking tot de studievoortgang goed de vinger aan de pols. De lijnen zijn binnen deze kleine opleiding kort. Uit de evaluaties blijkt dat de deeltijdstudenten redelijk tevreden zijn over de studielast. De OidS-studenten die een groot deel van het generieke programma op een schoollocatie volgen, zijn wat kritischer, met name over de momenten van piekbelasting.

De opleiding heeft het nieuw ontwikkelde curriculum van het generieke programma ook op overladenheid beoordeeld. Er zijn aanpassingen gedaan in het herziene programma van jaar 1 en 2, waardoor opdrachten meer praktijknabij en minder arbeidsintensief zijn gemaakt, bijvoorbeeld door vermindering van het aantal te maken lesplannen. Nu het herziene generieke programma in 2023-2024 ook is ingevoerd in jaar 3 en 4, zal de opleiding de studeerbaarheid en studielast hiervan eveneens evalueren en waar nodig/gewenst aanpassingen aanbrengen.

Weging en Oordeel: voldoet

De opleiding heeft een duidelijke visie op het opleiden, die is vastgelegd in het 'Opleidingsplan 2023-2024'. De vijf pijlers die hieraan ten grondslag liggen – persoonsgericht, vraaggericht, beroepsgericht, gericht op het bevorderen van eigenaarschap en congruentieleren – zijn duidelijk terug te zien in de vormgeving van het programma. Met name het belang dat de opleiding hecht aan de persoonsvorming van de student als professional ziet het auditteam op een mooie manier terug in het programma. Dit sluit aan bij het eigen beroepsprofiel en de professionele identiteit: de zijnslaag 'ik ben'. Het didactisch concept en de werkvormen ondersteunen het leerproces dat van docentgestuurd naar studentgestuurd verloopt. De opleiding zorgt voor een studeerbaar programma door slimme roostering en programmering, flexibele trajecten en maatwerk. De studenten zijn tevreden over de studielast, zij het dat de duale/OidS studenten wel momenten van piekbelasting ervaren. De opleiding evalueert de studeerbaarheid en studielast en past op basis hiervan het programma aan.

Het auditteam komt op grond van bovenstaande – duidelijke visie op opleiden en didactisch uitgangspunten en zorg voor een studeerbaar programma - tot het oordeel 'voldoet' voor standaard 4 voor de deeltijd- en duale variant van de opleiding.

Standaard 5: Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten.

Toelichting NVAO: De gehanteerde toelatingseisen zijn realistisch met het oog op de beoogde leerresultaten.

Bevindingen

De opleiding voldoet voor de toelating van de studenten aan de wettelijke vereisten. Er stromen zowel studenten in die direct vanaf het havo of vwo komen, maar ook studenten met een mbo-4 diploma of een reeds eerder gevolgde hbo- of wo-opleiding.

Studenten zonder het wettelijk vereiste diploma die ouder dan 21 jaar zijn, kunnen toegelaten worden, als ze een toelatingsonderzoek met positief resultaat hebben afgelegd.

De Driestar besteedt veel aandacht aan wervingsactiviteiten en informatievoorziening vooraf. Via de website, open dagen en de mogelijkheid tot proefstuderen krijgen geïnteresseerden een realistisch beeld van de opleiding. Voor meer specifieke informatie kunnen zij een studiegids aanvragen of contact opnemen met de studieleader.

Driestar zorgt voorts voor een zorgvuldige intakeprocedure waarin o.a. gekeken wordt naar capaciteiten en motivatie van de student. Er vindt een intakegesprek plaats, waarin het opleidingsprogramma en de identiteit ter sprake komen en er wordt gekeken naar mogelijke vrijstellingen. Daarover beslist de examencommissie. (Zie standaard 10.) Daarna volgt – indien de student toelaatbaar is – voor elke student een route op maat. Hiermee zorgt de opleiding voor aansluiting tussen de kwalificaties van de instromende studenten en de opleiding. Het auditteam heeft kennisgenomen van de zogenoemde 'routekaart' die Driestar daarbij hanteert. Hierop staat welke route voor welke groep studenten geschikt is en wat eventueel aanvullende eisen zijn. Routes die de studenten kunnen volgen zijn: deeltijd, Opleiden in de School (OidS) of een route via de zij-instroomregeling van het ministerie van OCW. De opleiding biedt voorts maatwerk op basis van eerder verworven kwalificaties of competenties.

Ten tijde van de audit telde de opleiding 56 studenten, waarvan er 31 in het cursusjaar 2023-2024 waren gestart. De opleiding heeft hiermee een forse getalsmatige groei doorgemaakt, maar verwacht niet dat ze zo'n hoog aantal instromers kan vasthouden. Ze streeft naar een instroom van gemiddeld 20 studenten in de komende jaren.

Van de huidige studenten volgen er 11 de duale route OidS en 45 de deeltijdroute.

De opleiding heeft de ambitie het aantal studenten dat de studie volgt via samen opleiden op een opleidingsschool te verhogen.

Het auditteam heeft vastgesteld dat veel studenten die zich inschrijven voor de tweedegraads lerarenopleiding Godsdienst bij Driestar in aanmerking komen voor vrijstelling voor een deel van de studie op basis van een eerder gevolgde lerarenopleiding (pabo, tweedegraads, eerstegraads) of een reeds gevolgde opleiding Theologie (hbo of wo) of cursussen bij bijvoorbeeld CGO.

Weging en Oordeel: voldoet

De opleiding hanteert voor de toelating de wettelijke vereisten en zorgt voor een zorgvuldige intakeprocedure, waarin o.a. wordt gekeken naar capaciteiten en motivatie van de student en naar mogelijke vrijstellingen. De opleiding biedt elke student een route op maat aan de hand van een zogenoemde routekaart. Hiermee zorgt de opleiding voor aansluiting tussen de kwalificaties van de instromende studenten en de opleiding.

Het auditteam komt op grond van bovenstaande – zorgvuldige intakeprocedure en aansluiten bij kwalificaties van de studenten – tot het oordeel voldoet voor standaard 5 voor de duale en deeltijdvariant van de opleiding.

4.3. Personeel

Standaard 6: Het docententeam is gekwalificeerd voor de inhoudelijke en onderwijskundige realisatie van het programma en de omvang ervan is toereikend.

Toelichting NVAO: De docenten zijn zowel inhoudelijk als didactisch voldoende deskundig om de opleiding te verzorgen. Docenten beschikken over voldoende beheersing van de taal waarin zij doceren. Het personeelsbeleid draagt daar aan bij. Er is voldoende personeel beschikbaar om de opleiding te verzorgen en de studenten te begeleiden.

Bevindingen

Het auditteam heeft geconstateerd dat Driestar duidelijk eisen stelt aan het personeel dat zij inzet. Ze verwacht van alle docenten (generiek en vakspecifiek) dat zij een eerstegraads bevoegdheid hebben in het vak/de vakken die zij verzorgen, bij voorkeur academisch geschoold zijn, in bezit zijn van een Basiskwalificatie Examinering (BKE) of die binnen twee jaar na aanstelling behalen en sterk verbonden zijn met het werkveld. Elke docent generiek en vakdidactiek dient binnen drie jaar na benoeming Velon⁷ geregistreerd te zijn.

Uit het overzicht van het personeel blijkt dat alle negentien bij de tweedegraads lerarenopleiding Godsdienst betrokken docenten minimaal een master hebben. Vier docenten zijn gepromoveerd en twee zijn aan het promoveren. Negen docenten zijn tevens als leraar nog werkzaam in het vo en drie zijn daarin werkzaam geweest. Een docent werkte voorheen in het mbo. Vijf docenten zijn Velon-geregistreerd en een docent is daarmee bezig.

De docenten die het generieke onderwijs verzorgen, zijn in dienst van Driestar. Het merendeel van de docenten die het vakspecifieke programma uitvoeren worden door Driestar vanuit CGO ingehuurd.

Uit de documentatie en de gesprekken tijdens de audit kwam naar voren, dat er periodiek – minimaal eenmaal per jaar - overleg plaatsvindt tussen het bestuur en directie van het CGO en de manager Ivo van Driestar. Daarnaast vervult de studieleider van de tweedegraads lerarenopleiding Godsdienst, die in 2022 in deze rol van start is gegaan, een belangrijke rol in het onderhouden van de contacten met CGO. Zo is hij een vaste deelnemer aan het periodieke overleg van het CGO-docententeam c.q. de vakgroep. Daarmee zorgt hij voor verbinding tussen (de werkzaamheden van) de docenten in de beide teams (generiek Ivo en vakspecifiek) en voor opvolging van gemaakte afspraken, bijvoorbeeld over de opzet/inrichting van de moduleboeken en de studiegids en over professionalisering.

Ook de docent van de modules 'Werkplaats' heeft een verbindende rol met de vakdocenten die lessen verzorgen en opdrachten geven in de modules 'Werkplaats'.

De gesprekscyclus met de vakdocenten wordt uitgevoerd met de eigen directeur van CGO. Daarover hebben de directeur GCO en de studieleider Godsdienst direct contact met elkaar en wordt de directeur 'gevoed' met relevante informatie, bijvoorbeeld op basis van evaluaties. Het auditteam geeft in overweging om de gesprekscyclus onder één noemer (Driestar) te brengen. Het auditteam vindt het wezenlijk dat de beide docententeams steeds verder naar elkaar toegroeien in het verzorgen van kwalitatief goed onderwijs op basis van dezelfde uitgangspunten. De vakdocenten zijn inmiddels bekend (gemaakt) met 'Gidsen' (zie standaard 3) en met het nieuwe beroepsprofiel, zodat zij zich hiervan ook eigenaar gaan voelen. Het auditteam ondersteunt het speerpunt van Driestar om te zorgen voor samenhang in de lessen vanuit een holistische visie op het opleiden van godsdienstleraren. Daarin zijn nog wel stappen te maken. Het samen verzorgen van de modules 'Werkplaats' is daarvan een mooi begin.

Uit de documentatie en de gesprekken tijdens de audit is gebleken, dat de studenten zeer tevreden zijn over de vakinhoudelijke en didactische bekwaamheid van docenten.

Het auditteam was zelf ook zeer onder de indruk van de grote betrokkenheid van de docenten die het sprak. Zij nemen hun werk heel serieus en willen dat zo graag zo goed mogelijk doen. Er

⁷ Velon: Vereniging van, voor en door lerarenopleiders in Nederland

is een grote verbondenheid met de studenten en veel persoonlijke aandacht. Dat kwam op het auditteam allemaal heel krachtig over.

Het auditteam heeft geconstateerd dat er voldoende aandacht is voor individuele en gezamenlijke professionalisering. Alle docenten hebben inmiddels de training voor BKE gevolgd. In 2023-2024 richt de scholing van de docenten zich vooral op vakdidactiek en onderzoeksbegeleiding. Dit laatste met het oog op het herziene generieke programma, de implementatie van de onderzoekslijn in de vier leerjaren en de implementatie van de meesterproef in het kader van de nieuwe vorm van afstuderen met een vakdidactisch onderzoek. (Zie daarover standaard 10.) Daarnaast houden de docenten hun vak bij via scholingen, congressen, vakliteratuur, intervisie, landelijke peer reviews et cetera. Opgedane kennis en nieuwe ontwikkelingen delen ze met elkaar in teambijeenkomsten en vakgroepvergaderingen. Zoals al hierboven vermeld, zijn er twee docenten bezig met promoveren.

Docenten leveren ook bijdragen aan internationale congressen, geven lessen in het buitenland of leggen studiebezoeken af. Er worden conferenties bezocht, zoals de conferentie van het Kuyers Institute for Christian Teaching and Learning en het International Network for Christian Higher Education in Grand Rapids, Michigan, waar ook de vakdidacticus godsdienst een bijdrage heeft geleverd.

Daarnaast is het onderzoekscentrum van Driestar educatief betrokken bij het onderwijs. Ze draagt o.a. zorg voor professionalisering van docenten door het organiseren van kennislunches en het houden van een leesgroep. De docent vakdidactiek van de tweedegraads di Werkdruk is een belangrijk aandachtspunt in met name de deeltijdvariant. Omdat de duale studenten voor een groot deel worden opgeleid en begeleid binnen de opleidingsschool, is binnen die variant de werkdruk minder hoog. Werkdruk is een gesprekspunt in de functioneringsgesprekken binnen de vakgroepen en komt ook aan bod in het gesprek dat de docenten van CGO voeren met hun eigen directeur. Ook is de bespreking van werkdruk van de docenten uit het team een vast punt in de reguliere overleggen tussen de manager van Ivo en de studieleider van Godsdienst.

Bij de vakgroep generiek is met het oog hierop inmiddels gesneden in de hoeveelheid opdrachten en daarmee in de tijd die nodig is voor correctiewerk.

Het ziekteverzuimpercentage is laag (0,39%), zo heeft het auditteam in de documentatie gezien. Bij ziekte vervangen de docenten elkaar waar mogelijk.

In de opleiding en begeleiding van OidS-studenten spelen naast de instituutsopleiders (Ivo-docenten) ook schoolopleiders en werkplekbegeleiders een rol. Het auditteam vindt het een sterk punt dat zij hiervoor allemaal een scholing hebben gevolgd bij Driestar hogeschool en zijn gecertificeerd. Dit certificaat dienen zij te onderhouden door het volgen van nascholing of het bijwonen van intervisie. Ook de schoolopleiders van de opleidingsscholen zijn verplicht een BKE-certificaat te behalen. Dat is belangrijk met het oog op hun beoordelende rol.

Weging en Oordeel: voldoet

De opleiding wordt verzorgd door (vak)inhoudelijke, (vak)didactische en pedagogisch deskundige en nauw bij de studenten betrokken docenten. Die grote betrokkenheid vindt het auditteam heel krachtig. Een groot deel van de docenten is tevens als leraar nog werkzaam of werkzaam geweest in het voortgezet onderwijs. De studenten waarderen hun docenten in hoge mate.

De manager Ivo en vooral de studieleider van de opleiding zorgen voor de afstemming tussen Driestar en CGO, waar de vakdocenten in dienst zijn. De studieleider zorgt voor verbinding tussen (de werkzaamheden van) de docenten in de beide teams (generiek en vakspecifiek) en voor opvolging van gemaakte afspraken, bijvoorbeeld over de opzet/inrichting van de moduleboeken en de studiegids en over professionalisering. Het auditteam vindt het wezenlijk

dat de beide docententeams steeds verder naar elkaar toegroeien in het verzorgen van kwalitatief goed onderwijs op basis van dezelfde uitgangspunten.

Er voldoende aandacht voor individuele en gezamenlijke professionalisering. Daarvan trof het auditteam mooie voorbeelden aan, zoals het behalen van BKE en de huidige scholing in vakdidactiek en onderzoeksbegeleiding. Dat geldt ook voor de schoolopleiders en werkplekbegeleiders die allemaal een scholing bij Driestar hebben gevolgd en hun deskundigheid moeten bijhouden. Werkdruk krijgt voldoende aandacht, o.a. in de functioneringsgesprekken.

Het auditteam is positief over de kwaliteit van de docenten en komt met in achtneming van het punt dat de twee docententeams nog verder naar elkaar toe moeten groeien tot het oordeel 'voldoet' voor standaard 6 voor de deeltijd en de duale variant van de opleiding.

4.4. Voorzieningen

Standaard 7: De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.

Toelichting NVAO: De huisvesting van de opleiding en de voorzieningen passen bij de beoogde leerresultaten en de onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

Huisvesting

Het gebouw van Driestar educatief is specifiek ingericht met het oog op het ondersteunen van onderwijspraktijken in de organisatie zelf en in het werkveld van de (aanstaande) leraren. Het gebouw past bij de eisen die het huidige hoger onderwijs stelt. Zo zijn alle basisvoorzieningen als lesruimten, bespreekruimten en audiovisuele middelen in de lokalen aanwezig, zijn er voldoende computerwerkplekken en is er een congresruimte.

Voorzieningen

Het auditteam heeft geconstateerd dat ook de voorzieningen toereikend zijn voor de realisatie van het programma.

- De afdeling Automatisering zorgt ervoor dat de digitale infrastructuur van de hogeschool op peil blijft, zoals een goed werkend netwerk van computers en printers voor studenten en medewerkers. De afdeling ondersteunt studenten en medewerkers in het gebruik van de infrastructuur en is goed bereikbaar zowel overdag op locatie als digitaal en telefonisch op collegeavonden 's avonds.
- De hogeschool beschikt over een mediatheek die een breed assortiment aan materialen en boeken biedt. Ook audiovisuele apparatuur kan daar worden geleend. De mediatheek is behalve overdag ook op dinsdag- en woensdagavond open voor de studenten van de Ivo. Door middel van overleggen tussen de opleiding en de medewerkers van de mediatheek wordt het aanbod van de mediatheek up-to-date gehouden en uitgebreid.
- De afdeling Studentzaken levert de administratieve ondersteuning voor de opleiding, zoals inschrijving, diplomering en cijfers. De facilitering van tentamens en roostering van de verschillende activiteiten vindt eveneens binnen deze afdeling plaats. De roosters van de vakinhoudelijke vakken worden gemaakt bij CGO en via mail en website aan studenten verstrekt. De afdeling Studentzaken is goed bereikbaar voor de studenten. Dit geldt ook voor het secretariaat van CGO.
- De afdeling Catering zorgt ervoor dat er voldoende restauratieve voorzieningen in het gebouw aanwezig zijn. Vooral voor deeltijdstudenten is dit belangrijk, omdat zij op lesdagen de avondmaaltijd in het gebouw gebruiken.

Uit het studentenhoofdstuk en de evaluaties onder studenten blijkt dat zij tevreden zijn over de huisvesting en de voorzieningen. Ze maken goed gebruik van de kantine, zowel in de pauzes als tijdens het avondeten. Van de mediatheek maken ze als studenten van de tweedegraads lerarenopleiding Godsdienst minder gebruik, omdat velen de boeken voor CGO toch het liefst zelf aanschaffen. Voor het generieke gedeelte lenen ze wel vaker een boek bij de mediatheek.

Weging en Oordeel: voldoet

De huisvesting en de verschillende voorzieningen, zoals de mediatheek, de catering, de afdeling studentzaken en de automatisering zijn toereikend voor de realisatie van het programma. De locatie beschikt over adequaat ingerichte ruimtes die voldoen aan de behoeftes van de studenten. Dit vinden de studenten zelf ook; zij waarderen de voorzieningen van Driestar als prettig.

Het auditpanel is op grond van bovenstaande punten van oordeel dat de deeltijd- en duale variant van de tweedegraads lerarenopleiding Godsdienst 'voldoet' aan deze standaard.

Standaard 8: De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Toelichting NVAO: Studenten ontvangen een passende begeleiding (ook in het geval van een functiebeperking). De informatievoorziening van de opleiding is adequaat.

Bevindingen*Studiebegeleiding*

De opleiding organiseert de begeleiding van de deeltijd- en de duale/OidS-studenten op twee verschillende bij de varianten passende manieren.

Bij de deeltijdroute zijn de studieleider van de opleiding Godsdienst en de studieleider van het generieke programma eindverantwoordelijk voor de begeleiding van de studenten. De studenten komen in het generieke programma van de opleiding in een tutorgroep. De opleiding deelt hen daarbij in naar al dan niet al (veel) ervaring in het onderwijs. De tutor/docent van het generieke programma is het eerste aanspreekpunt voor de deeltijdstudenten. Hij is tevens betrokken bij het assessment aan het eind van jaar 2 en jaar 4.

Voor het vakinhoudelijke programma is de studieleider van de opleiding Godsdienst het aanspreekpunt voor studenten. Het initiatief om te vragen om begeleiding ligt daarvoor bij de studenten. De studieleider houdt naast het intakegesprek aan het begin van de studie met elke student een eindejaarsgesprek in het eerste jaar en een exitgesprek bij het afronden van de studie.

Op de school waar de studenten stage lopen of werken, is de werkplekbegeleider van de betreffende school het aanspreekpunt.

Uit de documentatie is gebleken dat de vakgroep generiek voornemens is om de afstemming met de scholen waar de deeltijdstudenten stage lopen of werken nog beter vorm te geven. Er wordt gezocht naar mogelijkheden om meer contact te hebben met de scholen zodat de begeleiders op de scholen meer inzicht krijgen in wat de opleiding van de studenten verwacht en de school en de opleiding indien nodig elkaar als partners sneller weten te vinden. De Ivo/de opleiding streeft ernaar om vóór 2030 het samen opleiden ook voor de deeltijders te organiseren. Dat vindt het auditteam met het oog op de studenten een waardevolle ambitie.

In de opleiding en begeleiding van duale/OidS-studenten spelen naast de instituutskoördinator (een Ivo-docent) ook de schoolopleider en de werkplekbegeleider een rol. Zoals al onder standaard 6 is beschreven, hebben zowel de schoolopleiders als de werkplekbegeleiders hiervoor een scholing gevolgd en dienen zij hun kennis en vaardigheden te onderhouden. Studenten van OidS komen niet zoals de deeltijdstudenten in een tutorgroep. Zij kunnen met vragen terecht bij de instituutskoördinator of bij hun schoolopleider en/of werkplekbegeleider.

Driestar hogeschool zorgt voor diverse voorzieningen en aanpassingen voor studenten met een functiebeperking, handicap of chronische beperking, zoals het zorgen voor hulpmiddelen, het online laten volgen van colleges als fysiek niet lukt, het regelen van een aparte ruimte of in overleg met de examencommissie een aanpassing in het tentamenrooster. Driestar streeft hierin een met name zorg-op-maatbeleid en persoonlijke aanpak na. De hogeschool heeft in totaal zes decanen voor studieloopbaan en functiebeperking die zijn gekoppeld aan de verschillende opleidingen.

Uit de evaluaties en het studentenhoofdstuk blijkt dat de studenten zeer tevreden zijn over de studiebegeleiding en de bereikbaarheid van docenten. Als je begeleiding nodig hebt vanuit Driestar, dan is die er zeker, aldus de studenten. De vraaggestuurde aanpak die de Ivo/de opleiding hanteert, vindt het auditteam passend bij de doelgroep van veelal al wat oudere studenten. De studenten die het auditteam sprak, vertelden dat ze indien gewenst ook met identiteitsvragen en vragen over het geloof bij de docenten terecht kunnen.

Informatievoorziening

Het auditteam heeft geconstateerd dat Driestar streeft naar een goede informatievoorziening en dat zij waar nodig/gewenst verbetermaatregelen neemt. Zo zal Driestar in 2023-2024 de informatie op het informatieplatform Eduweb en op Osiris nog beter inzichtelijk maken respectievelijk meer centreren; iets waar de studenten behoefte aan hebben.

Op de website van de hogeschool staat de algemene informatie over de opleiding en de hogeschool voor aankomende studenten. Voor studenten in de opleidingen is een intranet ingericht - het hierboven al genoemde Eduweb - met een berichtenfunctie op de homepage, algemene informatie over de hogeschool en gebruik van het netwerk, de OER, regelingen zoals het studentenstatuut, roosters en roosterwijzigingen. Dit betreft informatie over het generieke programma. Daarnaast maakt de opleiding gebruik van Gradework en OnderwijsOnline, die het lesgeven en studeren ondersteunen.

Voor informatie over roostering en het vakinhoudelijk programma kunnen de studenten van de opleiding Godsdienst terecht op de website van CGO. Uit het studentenhoofdstuk en de gesprekken tijdens de audit is gebleken dat de studenten daarover heel tevreden zijn. Het secretariaat van CGO verstuurt maandelijks een nieuwsbrief, er is een eigen intranet en via de website wordt actuele (rooster)informatie gegeven.

Informatie over de opleiding kunnen de studenten voorts vinden in de studiegids en de moduleboeken.

Uit het studentenhoofdstuk is gebleken dat het met de informatievoorziening, die de studenten thans via twee verschillende kanalen ontvangen, soms misgaat. De informatievoorziening vanuit CGO verloopt zeer naar wens, maar omdat de studenten die informatie via hun privémail ontvangen, vergeten ze soms ook in de Driestar-mail te kijken.. Het auditteam beveelt de opleiding aan om samen met de studenten en CGO te onderzoeken of daarvoor een geschikte oplossing is.

Driestar heeft recent nog een verbetering gemaakt in de administratieve processen zoals de toetsinschrijving. Zo kunnen studenten voorafgaand aan elke toetsronde ondersteuning krijgen bij vragen over of problemen bij inschrijving. Dat is fijn voor de studenten.

Weging en Oordeel: voldoet

De opleiding organiseert de begeleiding van de deeltijd- en de duale/OidS-studenten op twee verschillende bij de varianten passende manieren. Het is duidelijk wie er verantwoordelijk zijn en wie welke rol vervult. De vraaggestudeerde insteek sluit aan bij de doelgroep. De studenten zijn zeer tevreden over de studiebegeleiding en over de bereikbaarheid van de docenten.

De opleiding heeft haar informatievoorziening op een adequate manier vormgegeven.

Studenten hebben via de verschillende bronnen toegang tot alle benodigde informatie. Aan het nog beter inzichtelijk maken van EduWeb en Osiris wordt gewerkt.

De informatievoorziening vanuit CGO verloopt naar wens van de studenten. Het informeren via twee kanalen vraagt aandacht volgens de studenten.

Het auditteam komt op grond van bovenstaande positieve bevindingen tot het oordeel 'voldoet' voor deze standaard voor de deeltijd- en de duale variant van de opleiding.

4.5. Kwaliteitszorg

Standaard 9: De opleiding kent een expliciete en breed gedragen kwaliteitszorg, bevordert de kwaliteitscultuur en is gericht op ontwikkeling.

Toelichting NVAO: De opleiding organiseert effectieve periodieke feedback die de realisatie van de beoogde leerresultaten ondersteunt. Bij bestaande opleidingen vinden geëigende verbeteringen plaats naar aanleiding van de uitkomsten van de vorige beoordeling. Hierbij worden passende evaluatie- en meetactiviteiten ingezet. De uitkomsten van deze evaluatie vormen aantoonbaar de basis voor ontwikkeling en verbetering. De opleiding legt intern verantwoording af over de bijdrage van de opleiding aan het realiseren van de strategische doelen van de instelling. Kwaliteitszorg verzekert realisatie van de beoogde leerresultaten. Bij de interne kwaliteitszorg zijn de opleidings- en examencommissies, medewerkers, studenten, alumni en het afnemende beroepenveld van de opleiding actief betrokken. De ontwerpprocessen en de erkenning en borging van de kwaliteit van de opleiding zijn in overeenstemming met de ESG. De opleiding publiceert accurate, betrouwbare en voor de doelgroepen goed toegankelijke informatie over de kwaliteit van de opleiding.

Bevindingen

Om de kwaliteit van de opleidingen te monitoren en te borgen heeft Driestar educatief een voor het gehele instituut geldend kwaliteitszorgsysteem. Dit is beschreven in het kwaliteitsmanagementplan (KMP). De Dienst Kwaliteitszorg (DKZ) ziet toe op en draagt bij aan de realisatie van de daarin gemaakte afspraken. Het onderwijs en de ondersteunende processen worden systematisch (volgens de PDCA-cyclus) en periodiek (volgens een meerjarenplanning) geëvalueerd.

Studenten worden bevroegd op hun tevredenheid over allerlei aspecten van de opleiding. Dit gebeurt via het interne kwaliteitszorgsysteem, zoals de module-evaluaties en gesprekken met studenten in de zogenoemde wandelgangen. De lijnen zijn heel kort in de opleiding. Daarnaast worden de studenten gevraagd om de Nationale Studenten Enquête (NSE) in te vullen. Ook participeren studenten (en docenten) in de opleidingscommissie en heeft elke klas een klassenvertegenwoordiger die deelneemt aan een klassenvertegenwoordigersoverleg. Docenten participeren in vakgroepoverleggen (generiek en vakspecifiek) en stemmen hierin formeel met elkaar af over de gewenste kwaliteit. Ook tussen de docenten zijn de lijnen verder heel kort.

Uit de documentatie is gebleken dat het systematisch uitvoeren van de module-evaluaties bij CGO nog aandacht behoeft. In cursusjaar 2023-2024 heeft de studieleider van de opleiding hier acties op gezet zodat de CGO-docenten hun vakinhoudelijke modules (stap voor stap) zijn gaan evalueren volgens de systematiek en met de middelen van Driestar educatief.

Het auditteam constateert naar aanleiding van de gesprekken tijdens de audit dat er feitelijk nog sprake is van twee (kwaliteits)culturen. Zoals al onder standaard 6 is geschreven, vindt het auditteam het belangrijk dat CGO voor de uitvoering van de tweedegraads lerarenopleiding Godsdienst steeds dichter naar de Driestar toegroeit. Het 'goede gesprek' wordt hierover al gevoerd, zo heeft het auditteam gemerkt. Het is belangrijk dat afspraken daarover zijn/worden vastgelegd en dat de opvolging daarvan goed wordt gemonitord.

Alumni en het afnemend werkveld van de opleiding worden eveneens betrokken bij de bewaking van de kwaliteit van de opleiding. Om de drie jaar worden de alumni van de voorgaande jaren benaderd om hun mening te geven over de waarde van de opleiding in de beroepspraktijk. Ook aan leidinggevendenden van alumni wordt gevraagd of zij hun mening willen geven over het functioneren (in relatie tot de opleiding) van hun collega (alumnus). Wanneer de resultaten van de onderzoeken hier aanleiding toe geven, worden verbeteringen in de opleiding aangebracht om studenten beter voor te bereiden op het leraarschap.

De examencommissie is actief betrokken bij het kwaliteitszorgsysteem. (Zie daarover verder bij standaard 10.)

De opleidingsscholen kennen eveneens een eigen kwaliteitszorgsysteem, bestaande uit vragenlijsten, nascholingen, intervisiebijeenkomsten en interne en externe visitaties. De kwaliteitszorg berust bij de instituutlocatie en de schoollocaties gezamenlijk. Zij leggen verantwoording af aan de stuurgroep van de opleidingsschool.

Onderzoeksresultaten worden door DKZ gepresenteerd aan de manager van de Ivo en op de teamsite van de afdeling geplaatst en waar nodig/gewenst gepresenteerd aan de betrokkenen bij de evaluaties. De manager en de studieleiders zorgen ervoor dat te nemen maatregelen met de docenten worden besproken. Ook in de overleggen met de opleidingscommissie wordt gesproken over uitkomsten van de evaluaties en over te nemen verbetermaatregelen.

Het auditteam heeft geconstateerd dat de opleiding op basis van de uitkomsten van de evaluaties en de analyse daarvan, waar nodig/gewenst verbetermaatregelen neemt. Daarvan zag en hoorde het auditteam mooie voorbeelden. Zo is er in het herziene curriculum gekozen voor een ander invulling van het eindwerk, waarmee de opleiding er voor zorgt dat alle studenten hun vakinhoudelijke en vakdidactische kennis laten zien, is er een nieuw beoordelingsformulier ontwikkeld dat borgt dat er altijd twee beoordelaars/met vierogen naar het eindwerk wordt gekeken waarbij de begeleider de tweede corrector is, houden de beoordelaars kalibratiebijeenkomsten over de begeleiding en beoordeling van de nieuwe eindwerken, geven in de modules 'Werkplaats' ook docenten van CGO opdrachten voor vakdidactiek waardoor er samenhang is tussen vakinhoud en vakdidactiek, hebben alle docenten inmiddels een BKE-training gevolgd. In een volgende 'ronde' monitort/evalueert DKZ de genomen maatregelen op basis van het KMP.

Weging en Oordeel: voldoet

De opleiding bewaakt haar kwaliteit op een adequate wijze en betreft daar op diverse manieren de verschillende gremia – studenten, docenten, werkveldvertegenwoordigers, alumni en examencommissie - bij. Er is inmiddels aandacht voor het systematisch uitvoeren van evaluaties van alle modules volgens de systematiek van Driestar. Het 'goede gesprek' wordt gevoerd over de gewenste kwaliteit.

De opleiding neemt aantoonbaar verbetermaatregelen op basis van uitkomsten van evaluaties en gesprekken; ook in Ivo-verband. Het auditteam trof daarvan mooie voorbeelden aan.

Het auditteam is op grond van bovenstaande – evalueren onder alle gremia en nemen van maatregelen en de uitvoering daarvan monitoren – van oordeel dat de deeltijd- en duale variant van de opleiding voldoen aan de vereisten van deze standaard.

4.6. Toetsing

Standaard 10: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Toelichting NVAO: De beoordeling is valide, betrouwbaar en voldoende onafhankelijk. De kwaliteit van de tentaminering en examinering wordt voldoende gewaarborgd en voldoet aan de wettelijke deugdelijkheidsvereisten. De examencommissie oefent haar wettelijke bevoegdheid uit. De toetsen ondersteunen het eigen leerproces van de student.

Bevindingen

Het toetsbeleid van de tweedegraads lerarenopleiding Godsdienst is ingericht conform het hogeschoolbrede toetsbeleid en de toetsvisie die Driestar heeft vastgelegd in het algemene deel van de Onderwijs- en Examenregeling (OER). Hierin wordt onder andere de relatie van toetsing met het beroepsprofiel en de opleidingsvisie beschreven.

Bij het algemeen deel van de OER is als bijlage ook het toetsprotocol opgenomen, waarin de beleidsmatige en praktische informatie met betrekking tot toetsing is vastgelegd. In het toetsprotocol staat aangegeven welke kwaliteitseis voor welke vorm van toetsing geldt.

Daarnaast geeft het toetsprotocol het proces van toetsing weer en licht het alle stappen van het proces van toetsing toe, zoals het construeren van een tentamen, de tentameninzage en de archivering.

Het toetsprotocol geeft ruimte aan de opleidingen om een aantal zaken verschillend uit te werken. Zo kan elke opleiding bij elke module en elk onderdeel zorgen voor de meest passende tentamenvorm, zodat de inhoud van de toetsing aansluit op de modules/onderdelen van de opleiding. Dit verantwoordt de opleiding in toetsmatrijzen.

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de tweedegraads lerarenopleiding Godsdienst gebruik maakt van verschillende toetsvormen, waaronder generieke en vakspecifieke kennistoetsen, opdrachten voor beroepstaken, verslagen, essays, portfolio's, assessments en eindgesprekken. De opleiding gebruikt veelal de taxonomie van Bloom voor het classificeren van verschillende niveaus. Dit zag het auditteam terug in de moduleboeken die het bestudeerde.

De opleiding zet naast summatieve toetsing ook in op formatieve toetsing. Zo zijn het ontwikkelportfolio met leervragen, persoonlijke reflectie en feedforward van jaar 1 en 3 en het assessment aan het einde van die jaren formatief van aard.

Validiteit, betrouwbaarheid, inzichtelijkheid

De opleiding zorgt er op verschillende manieren voor dat de toetsen valide, betrouwbaar en transparant zijn. Dat doet zij o.a. door:

- in de studiegids en in de moduleboeken de wijze van toetsing en de samenhang tussen de kennisbases, de bekwaamheidseisen en het eigen beroepsprofiel van de Ivo te beschrijven en aan te geven wat de leerdoelen van de module, de beoordelingscriteria en de cesuur zijn;
- toetsmatrijzen op te stellen en voor de generieke toetsen zijn er beoordelingsformulieren met een rubric;
- bij het opstellen van toetsen het zogenoemde vierogenprincipe toe te passen en bij de beoordeling van de eindwerken voortaan altijd twee examinatoren/vier ogen in te zetten;
- rondom de beoordeling van het nieuwe afstuderen op basis van een vakdidactisch eindwerk onderzoekend vermogen kalibratiebijeenkomsten te organiseren. De eerste sessie heeft inmiddels plaatsgevonden. Daarin zijn bevindingen, oordelen en zienswijzen met elkaar gedeeld, zo heeft het auditteam aan de hand van een verslag kunnen zien;
- alle docenten hun BKE te laten behalen. Ook de schoolopleiders die de studenten in de onderwijspraktijk begeleiden en beoordelen, worden verplicht hun BKE te behalen.

Tevens borgt de examencommissie samen met de toetsexpertcommissie de kwaliteit van het toetsen en beoordelen door de toetsen vooraf en indien gewenst achteraf te screenen. (Zie hierover verderop.)

Het auditteam dat naar de verschillende generieke en vakinhoudelijke toetsen heeft gekeken, is van oordeel dat de toetsen passen bij hetgeen de opleiding van de studenten verwacht. Het vond echter de gegeven oordelen niet overal goed navolgbaar. Bij sommige gemaakte werkstukken zat bijvoorbeeld alleen een cijferlijst en geen ingevuld beoordelingsformulier. Ook zag het bij een ander werkstuk alleen opmerkingen van de beoordelaar in de kantlijn van het werkstuk van de student. Het auditteam kon zich over het algemeen vinden in het door de examinatoren gegeven positieve oordeel. (Zie standaard 11.) Daarnaast was bij de eindwerkstukken die het auditteam bestudeerde niet altijd zichtbaar of er ook twee docenten, dus vier ogen, naar het eindwerk hadden gekeken. De studenten die het auditteam daarover sprak, beaamden dat ze niet altijd een beoordelingsformulier te zien krijgen, maar soms alleen het cijfer horen. Op basis van wat ze in het moduleboek hadden gelezen over de opdracht, konden ze het cijfer redelijk volgen. Het was hen op basis van het moduleboek wel duidelijk wat ze moesten doen voor de toets. Dat blijkt ook uit de evaluaties, waarin de studenten melden tevreden te zijn over de aansluiting van de toetsen op de inhoud en de duidelijkheid. Wel waren de studenten die het auditteam sprak kritischer over de communicatie. (Zie ook standaard 8.) Een reactie van de examencommissie laat soms lang op zich wachten, aldus de studenten. Ze spraken tot slot de wens uit dat de opleiding nu gaat zorgen voor ingevulde formulieren met rubrics en ze willen ook graag meer feedback; ook formatief.

De toetsexpertcommissie die bezig is met het screenen van de toetsen (zie hierover ook onder de paragraaf examen en toetsexpertcommissie), vertelde dat ze inmiddels nagenoeg alle toetsen van het generieke curriculum van elk studiejaar heeft bekeken. De examencommissie heeft ook een deel van de screening op zich genomen. Voor de zomer van 2024 zal deze screening rond zijn. Volgend cursusjaar 2024-2025 zullen de vakinhoudelijke toetsen van Godsdienst volgen mede op basis van eerdere signalen die de commissies hebben ontvangen o.a. van studenten over willekeur, signalen van het toetsbureau over onduidelijkheden en signalen naar aanleiding van de BKE-training. Daar is de toetsexpertcommissie vanwege capaciteitsproblemen nog niet aan toe gekomen. De toetsexpertcommissie zal in 2024-2025 beginnen bij studiejaar 1 en in de jaren daaropvolgend de toetsen van de studiejaar 2, 3 en 4 bekijken.

De examencommissie heeft al wel aandacht besteed aan de toetsbekwaamheid van de vakdocenten. Die hebben zoals al eerder is beschreven, inmiddels allemaal hun BKE behaald. Het toetsen is ook onderwerp van het gesprek dat de studie leider met de docenten van CGO voert. (Zie standaard 6.)

De toetsexpertcommissie meldde dat zij heeft geconstateerd dat de docenten van de vakinhoudelijke modules inmiddels al een beetje aan de slag zijn gegaan met de toetsen. Het auditteam vindt het tempo waarin er naar de vaktoetsen zal worden gekeken te traag, mede met het oog op het feit dat het om toetsen van ongeveer de helft van het opleidingsprogramma gaat, omdat een deel van de beoordelingen die het auditteam had gezien rommelig was overgekomen en ook omdat de studenten zelf aangeven dat er meer duidelijkheid kan zijn bij het toekennen van cijfers. Dit moeten de examen- en toetsexpertcommissie samen met de docenten veel sneller dan nu gepland oppakken.

Examencommissie en toetsexpertcommissie

Na een reorganisatie in 2021 van de op de hogeschool aanwezige examencommissies is er één examencommissie ontstaan. Deze examencommissie bestaat uit een centrale, hogeschoolbrede examencommissie die is samengesteld uit de voorzitters van drie kamers, waaronder een kamer voor de Ivo. Deze kamer bestaat uit een voorzitter, een extern lid (een docent vo) en twee interne leden. De commissie wordt ondersteund door een ambtelijk secretaris. Ten tijde van de audit was er één vacature.

De commissie stelt duidelijke voorwaarden aan de examinatoren, waaronder het hebben van een BKE-certificering. Zoals onder standaard 6 al is beschreven, heeft het auditteam geconstateerd dat alle docenten van het generieke en het vakprogramma inmiddels BKE zijn gecertificeerd. De voorzitter van de Ivo-examenkamer is gecertificeerd voor Senior kwalificatie

Examinering (SKE). In 2023-2024 volgen ook enkele andere leden van de examencommissie en de toetsexpertcommissie een SKE-opleiding.

Ten tijde van de audit is ook gesproken over de vrijstellingen die er bij de opleiding regelmatig voorkomen, mede omdat studenten van de Driestar er regelmatig voor kiezen om ook het diploma voor leraar Godsdienst te halen. Het auditteam heeft geconstateerd dat de examencommissie voor het verlenen van vrijstellingen criteria heeft opgesteld. Bij de lerarenopleiding Godsdienst betreft dat o.a. het al in het bezit hebben van een diploma van een andere lerarenopleiding (pabo, tweedegraads of eerstegraads) of een opleiding Theologie (hbo of wo) of gevolgde cursussen bij GGO of andere aanbieders. Of de studenten in aanmerking komen voor vrijstelling voor de vakinhoudelijke onderdelen vraagt de examencommissie advies aan de vakgroep.

Over vrijstelling voor het uitvoeren van het eindwerk dat studenten die al een andere lerarenopleiding bij Driestar hebben gevolgd tot nu toe kregen, zal de examencommissie zich beraden, daar het bij het nieuwe afstuderen gaat om een vakdidactisch onderzoek.

Vanaf 2022-2023 is er een toetsexpertcommissie actief op Driestar hogeschool. De toetsexpertcommissie werkt onder mandaat van het Hogeschool Managementteam (HMT) en rapporteert over haar bevindingen aan de examencommissie. Zoals hierboven al is beschreven had de toetsexpertcommissie ten tijde van de audit samen met de examencommissie van de Ivo nagenoeg alle toetsen van het generieke programma al bekeken.

De toetsexpertcommissie heeft een schema opgesteld welke toetsen zij aan de voorkant wil bekijken. Daarnaast kijkt ze ook naar toetsen wanneer de examencommissie daar op basis van signalen om vraagt. Na herziening van toetsen, bekijkt de toetsexpertcommissie de toetsen nogmaals. Omdat er onvoldoende capaciteit is in de toetsexpertcommissie, heeft ze nog niet al haar plannen uit kunnen voeren.

Afstuderen

In het herziene generieke curriculum heeft de Ivo gekozen voor een andere, meer bij het afronden van de tweedegraads lerarenopleidingen passende opdracht voor het afstuderen. In plaats van de geannoteerde bibliografie waarmee de studenten tot 2022-2023 afstudeerden, moeten ze nu een vakdidactisch eindwerk onderzoekend vermogen uitvoeren. De studenten moeten onderzoek doen naar een idee, wens of probleem in de eigen onderwijspraktijk en een beroepsproduct ontwikkelen dat zorgt voor verbetering van die onderwijspraktijk. Het onderzoek moet vakdidactisch van aard zijn.

Het auditteam heeft kennisgenomen van de studiehandleiding en is van mening dat de opleidingen van de Ivo hiermee zorgen voor het leggen van een verbinding tussen het generieke en het vakmatige perspectief van het beroep. Met dit eindwerk en het portfolio-assessment kunnen de opleidingen de realisatie van de beoogde bekwaamheden op een adequate manier toetsen.

Ten tijde van de audit waren er nog geen afgestudeerden met dit nieuwe eindwerk. Een tweetal studenten was daar wel volop mee bezig. (Zie verder over het afstuderen en het gerealiseerde niveau standaard II.)

Voor de beoordeling van dit nieuwe eindwerk hebben de opleidingen van de Ivo samen met de andere bacheloropleidingen van Driestar een nieuw beoordelingsformulier ontwikkeld. Daarin is ook ingebouwd dat er altijd twee beoordelaars/examinatoren worden ingezet die het eindwerk beoordelen. Het auditteam heeft kennisgenomen van dit nieuwe formulier, dat was ingevuld voor het eerste binnen de Ivo opgeleverde eindwerk door één student van de lerarenopleiding Nederlands. Het auditteam had op basis hiervan nog vragen over de mate van uitgebreidheid en kwaliteit van de feedback. De docenten gaven naar aanleiding hiervan aan dat er in het nieuwe afstuderen drie formatieve momenten zijn ingebouwd, waarin de studenten feedback en feedforward krijgen. Het auditteam pleit ervoor dat er bij de eindbeoordeling ook schriftelijke feedback komt op het beoordelingsformulier. Dat zag het nu bij een deel van het beoordelingsformulier al wel terug, maar dat mag nog sterker/meer worden, zodat de studenten het na kunnen lezen en ervan kunnen leren.

Ten tijde van de audit is ook gesproken over het formulier voor het portfolioassessment dat de Ivo wil doorontwikkelen. Het huidige formulier is werkbaar, maar het kan beter, aldus de docenten. Daarvoor gaan de vakdidactici van de opleidingen nu in overleg met elkaar. Ze willen daarin ook de rol van het werkveld bespreken. Dat lijkt het auditteam een goed streven.

Weging en Oordeel: voldoet ten dele

De opleiding baseert haar systeem van toetsing op het toetsbeleid van de hogeschool. Er is een duidelijke toetsprotocol, er zijn toetsmatrijzen opgesteld en voor de generieke toetsen beoordelingsformulieren met rubrics. Uit de studiegids en de moduleboeken wordt voor alle betrokkenen duidelijk waaraan de studenten moeten voldoen. De toetsen die het auditteam heeft gezien, zijn passend bij hetgeen de opleiding van de studenten verwacht. Het nieuwe eindwerk voor het afstuderen zorgt voor het leggen van een verbinding tussen het generieke en het vakmatige perspectief van het beroep. Met dit eindwerk en het portfolio-assessment kunnen de opleidingen de realisatie van de beoogde bekwaamheden op een adequate manier toetsen.

Het is een sterk punt dat alle examinatoren en ook de schoolopleiders nu BKE-gecertificeerd moeten zijn.

De studenten zijn tevreden over de aansluiting van de toetsen op de inhoud en over de duidelijkheid wat ze moeten doen voor de toets, maar ze geven wel aan dat ze niet altijd goed kunnen volgen waarom ze een bepaald cijfer hebben gekregen. Het auditteam dat ook zelf naar uitgevoerde beoordelingen heeft gekeken, vindt de navolgbaarheid en de mate van uitgebreidheid en de kwaliteit van de feedback een belangrijk aandachtspunt.

De examencommissie en de toetsexpertcommissie vervullen hun borgende en zorgende rol en hebben een duidelijke onderzoeksagenda. Het is belangrijk dat de examen- en toetsexpertcommissie ervoor zorgen dat alle instrumenten die nu zijn ontwikkeld door alle betrokkenen op de gewenste wijze worden gehanteerd.

Screening van generieke toetsen van de Ivo heeft plaatsgevonden, maar van de vaktoetsen nog niet. Dit moeten de examen- en toetsexpertcommissie samen met de docenten veel sneller dan nu gepland oppakken; mede met het oog op het feit dat het gaat om toetsen van ongeveer de helft van het opleidingsprogramma en vanwege signalen die er zijn binnengekomen bij de commissies.

Het auditteam komt vanwege de urgentie van het actiepunt met betrekking tot de vaktoetsen tot het oordeel 'voldoet ten dele' voor de deeltijd- en duale variant van de opleiding.

4.7. Gerealiseerde leerresultaten

Standaard 11: De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd.

Toelichting NVAO: Het realiseren van de beoogde leerresultaten blijkt uit de uitkomsten van toetsen, de eindwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren.

Bevindingen

Wijze waarop afgestudeerden in de praktijk functioneren

Uit evaluaties en gesprekken met vertegenwoordigers vanuit het werkveld en alumni komt een positief beeld naar voren van het gerealiseerde niveau. Alumni zijn tevreden over de aansluiting van de opleiding op de arbeidsmarkt. Uit de contacten met de opleidingsscholen en stagescholen blijkt dat het werkveld tevreden is over de studenten en alumni van Driestar. Op de opleidingsscholen is er ook aandacht voor het inductietraject. Dat verzorgen de schoolopleiders. De directeuren die het auditteam tijdens de audit sprak, merkten op dat de duale-/OidS-studenten al verder zijn in hun ontwikkeling als startend leraar dan leraren die niet binnen een opleidingsschool zijn opgeleid, daar de OidS-student in studiejaar 3 en 4 al zelfstandig voor de klas heeft gestaan.

Eigen waarneming van het auditteam over het gerealiseerde niveau

Het auditteam heeft de (eind)werkstukken van negen studenten die tussen augustus 2021 en augustus 2023 zijn afgestudeerd (vijf studenten) of aan het afstuderen waren (vier studenten) bestudeerd: de beknopte geannoteerde bibliografie (BGB), het portfolio, het verslag voor de module Ethiek uit studiejaar 4 en het werkstuk van de module vakdidactiek uit studiejaar 3. De werkstukken voor Ethiek en vakdidactiek beschouwt de opleiding niet als eindwerken. Deze zijn meegezonden, omdat vijf van de negen afgestudeerden/afstudeerders vrijstelling hadden gekregen voor de BGB en/of het portfolio. Ze hadden deze eindwerken al eerder opgeleverd of waren bezig met het opleveren van deze eindwerken voor hun afstuderen aan een van de andere tweedegraads lerarenopleidingen van de Ivo van Driestar. Om toch een goed beeld te krijgen van het niveau van deze vijf studenten zijn van hen de werkstukken voor vakdidactiek en - voor zover al aanwezig - van Ethiek bekeken. Van de overige vier studenten bestudeerde het auditteam naast de BGB en het portfolio eveneens de werkstukken van Ethiek en van vakdidactiek.

Alles bij elkaar geven deze werkstukken uit het oude curriculum het auditteam een beeld van het gerealiseerd niveau van de studenten/afgestudeerden.

Het auditteam is van oordeel dat de studenten in de (eind)werken hebben aangetoond dat zij kunnen denken en handelen op het niveau van een startbekwaam tweedegraads leraar Godsdienst en voldoen aan de bekwaamheidseisen.

In het eindwerk BGB hebben de studenten op basis van een eigen verkenningsvraag bronnen (boeken, artikelen en documenten) onderzocht, de inhoud kort beschreven (de annotatie) en de kwaliteit becommentarieerd. Voorbeelden van verkenningsvragen waren: 'Hoe kan formatief toetsen bij het vak godsdienst worden ingezet bij het eigen maken van de leerstof door leerlingen in de onderbouw', 'Voeren van meningsvormende gesprekken in het voortgezet onderwijs', 'Dialogoog in levensbeschouwelijk onderwijs'. Deze verkenningsvragen vond het auditteam passend bij een leraar Godsdienst. De uitwerking van de verkenning was van voldoende niveau. Alle studenten hadden conform voorschrift vijf bronnen geraadpleegd. Het auditteam miste in deze werkstukken de koppeling naar het door Driestar zo mooi beschreven eigen beroepsprofiel. Dat ontbrak ook in de andere werkstukken (portfolio, Ethiek en vakdidactiek). Het auditteam vindt het belangrijk dat de opleiding daar bij het nieuwe afstuderen aan de hand van i) het vakdidactisch eindwerk onderzoekend vermogen en ii) het portfolio sterker op gaat sturen.

Uit de bewijzen in de portfolio's blijkt dat de studenten beschikken over de vereiste bekwaamheden van de leraar en christelijk leraarschap. De werkplekbegeleiders gaven een positieve beoordeling, zo zag het auditteam in de beoordelingsformulieren. Opmerkelijk was wel dat een aantal studenten nog sprak over de SBL-competenties, die sinds augustus 2017 zijn vervangen door de drie bekwaamheden van de leraar. Het auditteam heeft evenwel gezien dat studenten van cohorten die na 2017 met hun studie aan een lerarenopleiding zijn begonnen soms wel aan deze bekwaamheden refereren in hun portfolio, maar niet altijd en/of heel gestructureerd. Daar zou de opleiding strakker op moeten sturen.

In de opdrachten die de studenten maakten voor de module vakdidactiek, hebben de studenten aangetoond dat ze hebben voldaan aan de eisen aan een vakdidactisch bekwaame leraar. Dat zag het auditteam terug in de voorbereidingen op lessen over door de opleiding opgegeven thema's, in de lesvoorbereidingsformulieren en in de reflectieverslagen na afronding van de lessen. Ook hadden de studenten voldoende tot goede producten ontworpen, zoals een herschreven reader 'Christen zijn in het zakenleven' voor leerlingen in het mbo, een les over mediawijsheid of een herziene, meer passende toets voor Godsdienst.

De werkstukken Ethiek betroffen heel persoonlijke zoektochten rondom een ethisch dilemma en visiedocumenten met betrekking tot het leven en het christelijke geloof. De studenten moesten in deze werkstukken aantonen dat zij voldoen aan beoordelingscriteria met betrekking tot o.a. gebruik van literatuur, opbouw/inhoud, creativiteit, schrijfstijl, reflectie; aspecten die een leraar Godsdienst ook moet beheersen. Het auditteam heeft gezien dat op één na alle studenten aan deze criteria hebben voldaan. Van een student vond het auditteam het werkstuk – het visiedocument - van weinig niveau. Het betrof voornamelijk stellingen en eigen geloofsovertuigingen en de student had weinig houtsnijdende literatuur gebruikt. De opbouw van zijn redenering was niet logisch. Het auditteam zou dit werkstuk geen oordeel 'voldoende' hebben gegeven.

De mate van reflectie was in de meeste werkstukken wat aan de vlakke kant; zij het wel voldoende. Voorts is het het auditteam opgevallen dat de omvang van de werkstukken verschilde: meestal waren het 3 à 4 pagina's (exclusief kافت, inhoudsopgave, bronvermelding), maar in twee gevallen waren het 8 à 9 pagina's. Voor het voeren van een betoog over een ethisch dilemma leidt die grotere omvang wel tot meer mogelijkheden voor diepgang. Daar zou de opleiding zich nog eens over kunnen beraden.

Het auditteam kon zich over het algemeen vinden in het door de examinatoren gegeven positieve oordeel; zij het dat het waarom van het oordeel vaak niet goed navolgbaar was in het beoordelingsformulier of er alleen maar een cijferlijst beschikbaar was, zoals bij het werkstuk voor Ethiek. (Zie daarover standaard 10.) Zoals al hierboven is vermeld kwam het auditteam op één uitzondering na wel tot een oordeel voldoende voor de werkstukken.

Omdat vijf van de negen studenten vrijstellingen hadden gekregen voor de eindwerken BGB en portfolio, vindt het auditteam het hier op zijn plek om nog het volgende mee te nemen in zijn bevindingen:

De bevindingen dat de afgestudeerden in hun eindwerken (BGB en portfolio) hebben laten zien dat zij het niveau van een startende tweedegraads leraar hebben behaald, is ook in de audit die in 2021 is uitgevoerd bij de andere zes tweedegraads lerarenopleidingen van Driestar geconstateerd. Daarin is toen ook naar eindwerken van de lerarenopleiding Godsdienst⁸ gekeken. Het toenmalige auditteam was van oordeel dat alle deeltijd- en duale varianten van de opleidingen van de Ivo voldeden aan de vereisten van standaard 11.

⁸ De tweedegraads lerarenopleiding Godsdienst was in de audit van 11 november 2021 meegenomen, maar er is toen voor deze opleiding geen aanvraag voor continuering van de accreditatie aangevraagd, daar de opleiding in een andere visitatiegroep beoordeeld had moeten worden, te weten de visitatiegroep B Theologie en Levensbeschouwing die een inleverdatum heeft van 1 mei 2024

Weging en Oordeel: voldoet

Het auditteam is van oordeel dat de studenten in de (eind)werken hebben aangetoond dat zij kunnen denken en handelen op het niveau van een startbekwaam tweedegraads leraar Godsdienst. De verkenningsvragen in de BGB vond het auditteam passend bij een leraar Godsdienst. De uitwerking van de verkenning op basis van de vijf onderzochte bronnen, de korte beschrijving van de inhoud en de becommentariëring van de kwaliteit, was van voldoende niveau. Uit de bewijzen in de portfolio's blijkt dat de studenten beschikken over de vereiste bekwaamheden van de leraar en christelijk leraarschap. Het expliciet(er) refereren aan de bekwaamheden behoeft nog aandacht.

Dat de studenten het beoogde niveau hebben gerealiseerd, blijkt ook uit de tevredenheid van het werkveld.

Het auditteam komt op grond van bovenstaande bevindingen tot het oordeel 'voldoet' voor standaard 11 voor de deeltijd- en duale variant van de opleiding.

5. ALGEMEEN EINDOORDEEL

De (vak)inhoudelijke, (vak)didactische en pedagogisch deskundige en nauw bij de studenten betrokken docenten, zorgen voor een sterk op de beroepspraktijk van de leraar Godsdienst gericht programma. De grote betrokkenheid van de docenten en de sterke (Christelijke) onderwijskolom waarin Driestar opereert, vindt het auditteam heel krachtig. Het eigen beroepsprofiel voor de christelijke leraar waarin veel aandacht is voor de professionele en persoonlijke identiteit - 'het ik' - ziet het auditteam door het hele programma heel duidelijk terug. De studenten zijn zeer tevreden over de opleiding en over hun docenten.

Het auditteam beoordeelde de standaarden 1 tot en met 9 en standaard 11 met een 'voldoet', maar kwam voor standaard 10 tot een 'voldoet ten dele', omdat er nog verbeterlagen gemaakt moeten worden op het gebied van de toetsing van het vakspecifieke programma voor Godsdienst.

Het eindoordeel luidt daarom 'positief onder voorwaarden'.

Voorwaarde:

- De examen- en toetsexpertcommissie moeten op korte termijn naar de vaktoetsen kijken en samen met de docenten werken aan verbetermaatregelen in de toetsing. De eigen planning die de examen- en de toetsexpertcommissie daarvoor in gedachten hebben, vindt het auditteam gezien het belang van deze te nemen actie te ruim. Het auditteam pleit ervoor dat de screening en aanpassingen in komend cursusjaar 2024-2025 al worden uitgevoerd en afgerond.

6. AANBEVELINGEN

- Zorg ervoor dat de studenten in hun eindwerk portfolio expliciet reflecteren op de ontwikkeling en verwerving van de bekwaamheden voor de leraar en dat zij een koppeling maken met het beroepsprofiel van Driestar. Zorg er tevens voor dat de studenten in het nieuwe afstuderen aan de hand van het vakdidactisch eindwerk onderzoekend vermogen een koppeling maken met dit beroepsprofiel.
- Zorg er als examen- en toetsexpertcommissie voor dat alle instrumenten die nu zijn ontwikkeld door alle betrokkenen op de gewenste wijze worden gehanteerd. Zorg voor goede navolgbaarheid van de gegeven beoordelingen. Zie erop toe dat de examinatoren bij de beoordeling van het vakdidactisch eindwerk onderzoekend vermogen op het beoordelingsformulier bij de rubrics ook voldoende en kwalitatief sterkere schriftelijke feedback geven, zodat de studenten het later kunnen nalezen en ervan kunnen leren.
- Zorg ervoor dat de beide docententeams steeds verder naar elkaar toegroeien in het verzorgen van kwalitatief goed onderwijs op basis van dezelfde uitgangspunten; onderwijs waar Driestar als eigenaar en aanbieder van de opleiding voor verantwoordelijk is. Breng de gesprekscyclus voor docenten van het vakgerelateerde deel onder één noemer (Driestar).

BIJLAGE I Scoretabel

Scoretabel paneloordelen Driestar hogeschool - educatief hbo-bacheloropleiding Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Godsdienst deeltijd / duaal (Oids)		
Onderwerpen / Standaarden	Oordeel deeltijd	Oordeel duaal
Beogde leerresultaten		
Standaard 1. Beogde leerresultaten	Voldoet	Voldoet
Programma		
Standaard 2. Oriëntatie programma	Voldoet	Voldoet
Standaard 3. Inhoud programma	Voldoet	Voldoet
Standaard 4. Vormgeving programma	Voldoet	Voldoet
Standaard 5. Aansluiting programma	Voldoet	Voldoet
Personeel		
Standaard 6. Kwalificaties personeel	Voldoet	Voldoet
Voorzieningen		
Standaard 7. Huisvesting en materiele voorzieningen	Voldoet	Voldoet
Standaard 8. Studiebegeleiding en informatievoorziening	Voldoet	Voldoet
Kwaliteitszorg		
Standaard 9. Periodiek evalueren	Voldoet	Voldoet
Toetsing		
Standaard 10. Toetsing	Voldoet ten dele	Voldoet ten dele
Gerealiseerde leerresultaten		
Standaard 11. Leerresultaten	Voldoet	Voldoet
Algemeen eindoordeel	Positief onder voorwaarden	Positief onder voorwaarden

BIJLAGE II Programma, werkwijze en beslisregels

Auditprogramma Uitgebreide Opleidingsbeoordeling t.b.v. tweedegraads lerarenopleiding Godsdienst – Driestar hogeschool educatief op 14 februari 2024

Locatie: Gouda, Driestar hogeschool

08.30-09.15 uur	Voorbespreking	auditteam
09.15-10.00 uur	Visie en Beleid	<ul style="list-style-type: none">▪ college van bestuur⁹▪ opleidingsmanager
10.00-11.00 uur	Onderwijs: docenten	<ul style="list-style-type: none">▪ docent generiek programma▪ docent generiek programma▪ docent vakprogramma▪ docent vakprogramma▪ docent vakprogramma
11.00-11.15 uur	Pauze	
11.15-12.00 uur	Stage en werkveld	<ul style="list-style-type: none">▪ schoolopleider▪ docent generiek programma▪ student jaar 4 duaal▪ oud-student▪ oud-student▪ leidinggevende uit het werkveld▪ leidinggevende uit het werkveld
12.00-12.45 uur	Lunch en besloten overleg	auditteam
12.45-13.30 uur	Toetsing en afstuderen	<ul style="list-style-type: none">▪ voorzitter examencommissie▪ tweede voorzitter examencommissie▪ docent generiek programma▪ toetsexpertcommissie▪ student jaar 4 duaal▪ student jaar 4 deeltijd
13.30-13.45 uur	Pauze	
13.45-14.30 uur	Onderwijs: studenten	<ul style="list-style-type: none">▪ student jaar 4 deeltijd▪ student jaar 4 deeltijd▪ student jaar 2 deeltijd▪ student jaar 3 deeltijd▪ student jaar 3 deeltijd▪ student jaar 2 deeltijd
14.30-15.15 uur	Intern beraad	auditteam
15.15-16.00 uur	Terugkoppeling	Alle genodigden

Werkwijze

Bij de beoordeling van de betreffende deeltijd en duale variant van de opleiding is uitgegaan van het door de NVAO vastgestelde "Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs" van september 2018.

Daarin staan de standaarden vermeld waarop een auditpanel zich bij de uitgebreide opleidingsbeoordeling van een opleiding moet richten en de criteria aan de hand waarvan het panel zijn oordeel over de opleiding moet bepalen.

Op basis van de door opleiding verstrekte documentatie heeft het auditpanel zich een beeld kunnen vormen van de primaire en secundaire processen van de deeltijd en duale variant.

⁹ In verband met de privacywetgeving zijn hier uitsluitend de functies/rollen van gesprekspartners opgenomen. De namen van de gesprekspartners zijn bij de secretaris van het auditpanel bekend.

De visitatie was gericht op een verificatie van de bevindingen uit de documentenanalyse en het verkrijgen van aanvullende informatie over de inhoud van het programma. Dit geschiedde door gesprekken met vertegenwoordigers van de opleiding, studenten en het werkveld, die waren te kenschetsen als 'gesprekken tussen vakgenoten'.

De verificatie door het auditpanel geschiedde door verscheidene malen hetzelfde onderwerp met verschillende geleidingen te bespreken en aan de hand van additionele documentatie en - daar waar het de huisvesting en de materiële voorzieningen betreft- ook door eigen waarneming.

Na overleg met de betreffende opleiding heeft het auditpanel met in achtneming van de daartoe strekkende regels van de NVAO en op basis van zijn documentanalyse en de daaruit voortvloeiende specifieke aandachtspunten de keuze van de gesprekspartners vastgesteld.

Afstemming deelpanels binnen het cluster

De visitatie van de opleidingen in het cluster HBO Theologie en Levensbeschouwing zijn allemaal uitgevoerd door panels vanuit Hobéon. Afstemming tussen alle deelpanels heeft allereerst plaatsgevonden door de instructie die de panelleden krijgen met betrekking tot het beoordelingskader. Daaraan voorafgaand is de afstemming geborgd door overlap in de bezetting tussen alle deelpanels. Daarnaast is, rekening houdend met het feit dat elke opleidingsbeoordeling een individuele beoordeling betreft, vanuit de overlap in de bezetting, waar relevant voortschrijdend gereflecteerd op vorige bezoeken binnen deze visitatiegroep. Verder wordt de afstemming tussen de panels geborgd door de ondersteuning van zo veel mogelijk dezelfde secretaris vanuit Hobéon en door de inzet van getrainde voorzitters.

Het auditpanel bood studenten, docenten en andere betrokkenen bij de opleiding die niet waren opgenomen in het programma van het locatiebezoek, de gelegenheid om zaken onder de aandacht te brengen die zij van belang achten voor de beoordeling. Het auditpanel heeft geconstateerd, dat de betreffende opleiding de mogelijkheid daartoe tijdig en op correcte wijze bij hen onder de aandacht heeft gebracht en hen heeft geïnformeerd over hoe zij contact konden opnemen met de secretaris van het auditpanel.

Het auditteam ontving geen reacties.

Het oordeel van het auditpanel vastgelegd in een conceptrapport werd aan de opleiding voorgelegd voor een toets op eventuele feitelijke onjuistheden.

Beslisregels

Volgens de NVAO-Beslisregels Accreditatie kan een standaard 'voldoet', 'voldoet ten dele' of 'voldoet niet' scoren. Hobéon heeft de beslisregels toegepast, zoals deze zijn opgesomd in het 'Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs Nederland, September 2018'.

Wanneer er sprake is van verschillende varianten van een opleiding (bijvoorbeeld: voltijd, deeltijd en duaal), dan moet uit de beoordeling blijken dat voor elke variant de kwaliteit is gewaarborgd op grond van de standaarden uit het betreffende beoordelingskader om te komen tot een positief eindoordeel over de opleiding. Het eindoordeel over de opleiding luidt: 'positief', 'positief onder voorwaarden' of 'negatief'.

Indien een opleiding onder één CROHO-registratie wordt aangeboden op meerdere locaties, kan de opleiding alleen voor accreditatie in aanmerking komen als uit de beoordeling blijkt dat elke locatie voldoet aan de in het betreffende kader genoemde kwaliteitsstandaarden.

Uitgebreide opleidingsbeoordeling

Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval positief indien alle standaarden 'voldoet' scoren.

Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval positief onder voorwaarden indien standaard 1 'voldoet' en maximaal vijf standaarden 'voldoet ten dele' scoren, waarbij het panel het opleggen van voorwaarden adviseert (zie aanvullende beslisregels voorwaarden).

BIJLAGE III Lijst geraadpleegde documenten

- Zelfevaluatierapport opleiding
- Beroepsprofiel van de christelijke leraar
- Raamwerkcurriculum generiek Ivo
- Raamwerkcurriculum Godsdienst
- Opleidingsplan 2023-2024
- Studiegids leraar Godsdienst 2023-2024
- Onderwijs- en examenregeling – OER.
- Overzicht van het ingezette personeel
- Leerlijn beroepstaken en professionele identiteit 2023-2024
- Moduleboeken Godsdienst leerjaar 1 - 4
- Lesvoorbereidingsformulier
- Handleiding portfolio
- Handleiding vakdidactisch eindwerk onderzoekend vermogen
- Overzichtslijst van *alle* recente eindwerken
- Jaarverslag examencommissie en verslagen opleidingscommissie
- Kwaliteitsmanagementplan
- Routekaart

Het auditpanel heeft van negen studenten (eind)werken bestudeerd. Om redenen van privacy zijn de namen van de afgestudeerden, hun studentnummers evenals de titels van de eindwerken hier weggelaten maar uiteraard wel bekend bij de secretaris van het auditteam, en daar eventueel op te vragen.

BIJLAGE IV Panelsamenstelling

Op 13 oktober 2023 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het auditpanel t.b.v. de beoordeling van de opleiding B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Godsdienst van Driestar hogeschool - educatief, onder het nummer PA-1597.

Naam visitatiegroep:	HBO Theologie en Levensbeschouwing
----------------------	------------------------------------

De secretaris van het auditpanel beschikt over nadere informatie over de samenstelling en expertise van de panelleden die in bovengenoemde visitatiegroep zijn ingezet.

In onderstaande tabel volgen korte functiebeschrijvingen van de panelleden die deelnamen aan het auditpanel van de in dit adviesrapport beschreven opleiding.

Naam	Korte functiebeschrijvingen
Drs. R.B. van der Herberg – voorzitter	De heer Van der Herberg is ervaren en gecertificeerd lead auditor en was tot december 2018 partner bij Hobéon Groep te Den Haag. Hij houdt zich bezig met accreditaties in het hoger onderwijs en advisering van h.o., m.b.o., v.o. en p.o. op het gebied van kwaliteitszorg (o.a. INK), excellentie en duurzaamheidsvraagstukken.
Drs. J.F. van Meegen	De heer Van Meegen is werkzaam als directeur Onderwijs bij Aeres Hogeschool. De heer Van Meegen heeft de lerarenopleidingen Biologie en Wiskunde gevolgd. Daarna heeft hij Onderwijskunde gestudeerd aan de Universiteit Leiden.
Prof. dr. C. Bakker	Hoogleraar 'Levensbeschouwelijke Vorming' (Universiteit Utrecht) - Lector 'Normatieve professionalisering' (Hogeschool Utrecht)
M. Viereck (studentlid)	Student hbo-bachelor Theologie bij Fontys Hogeschool Utrecht
G.C. Versluis	Senior-adviseur Hobéon. Gecertificeerd secretaris NVAO sinds 2010

De door alle panelleden ondertekende onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaringen zijn in het bezit van Hobéon. In deze verklaring verklaren de panelleden gedurende ten minste vijf jaar voorafgaand aan de audit geen zakelijke noch persoonlijke binding te hebben gehad met de betrokken instelling - anders dan die in het kader van de werkzaamheden als lid van het auditpanel van het evaluatiebureau -, die een onafhankelijke oordeelvorming ten positieve of ten negatieve zou kunnen beïnvloeden.

Hobéon 

Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag
+31 (0)70 30 66 800
info@hobeon.nl
www.hobeon.nl